

Kosovon sodan retoriikasta

*Retorinen analyysi englanninkielisestä Kosovon sota -
keskustelusta Wikipediassa*

Teemu Mikkonen

Sosiologian pro-gradu – tutkielma

Syksy 2010

Sosiaalitutkimuksen laitos

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalitutkimuksen laitos

MIKKONEN, TEEMU: Kosovon sodan retoriikasta – Retorinen analyysi englanninkielisestä Kosovon sota -keskustelusta Wikipediassa
Pro gradu -tutkielma, 76 s., 3 liites.
Sosiologia
Marraskuu 2010

Tutkimukseni tarkastelee millaisia argumentaatiotekniikoita käytetään neuvoteltaessa Kosovon sodan tapahtumiin liittyvästä tiedosta. Tutkimus keskittyy selvittämään miten erilaisia vakuuttamisen tapoja käytetään tiedon neutraaliudesta keskusteltaessa, kun kyseessä on kaikille avoin tiedon vertaistuotantoon perustuva tiedontuottamisen projekti, Wikipedia. Tutkimusmetodina käytän retorista analyysiä ja erityisesti Chaïm Perelmanin ja Kenneth Burken argumentaatioteorioita. Lisäksi tarkastelen aineistoni kautta miten siitä nousevia tiedontuottamisen paradigmoja voi tarkastella Jürgen Habermasin ja Michel Foucaultin kommunikaatiofilosofisten näkemyksien kautta.

Tutkimukseni aineisto koostuu internetin avoimen tietosanakirjan, Wikipedian englanninkielisen Kosovon sota -artikkelin taustalla käydyistä keskusteluista. Keskusteluja käydään Wikipediassa keskustelupalstoilla, joilla neuvotellaan siitä mitä kussakin artikkelissa tulisi julkaista ja mitä poistaa. Wikipediassa kaikilla internetin käyttäjillä on mahdollisuus muokata, luoda ja keskustella artikkeleista.

Kosovon sota osoittautuu aineistossani ristiriitaisia näkemyksiä herättäväksi keskustelunaiheeksi. Kaikilla sodan osapuolilla (serbeillä, Kosovon albaaneilla ja Natolla) on sodan tapahtumista omat perustellut näkemyksensä, joiden yhteensovittaminen neutraaliksi tiedoksi on mahdotonta. Yksi Wikipedian tärkeimmistä ohjesäännöistä, tiedon neutraaliuden vaatimus, osoittautui täten ongelmalliseksi. Koska artikkelien kirjoittajat ja muokkaajat eivät voi tukeutua varmoihin lähteisiin sodan tapahtumista ja niiden syistä, retoristen keinojen merkitys korostuu. Erityisesti tukeudutaan Balkanin alueen historiaan liittyviin kertomuksiin, joiden avulla myös vallassa olleet poliitikot ovat oikeuttaneet sodan syyttymiseen johtaneita toimia.

Wikipedian tavassa tuottaa tietoa yhteisöllisen ja avoimen prosessin kautta on omat vahvuutensa ja haasteensa. Kosovon sodan kaltaisten aiheiden osalta neutraalin näkökulman korostaminen ei vaikuttaisi aineistoni perusteella tarkoituksenmukaiselta. Wikipediassa tulisikin korostaa ns. foucaultlaisen paradigman mukaista tiedon hierarkioita purkavaa potentiaalia.

Avainsanat: retoriikka, sosiaalinen media, keskustelupalstat, Kosovo, Serbia, sota

Sisältö

1.	Johdanto	1
1.1	Alkuasetelma.....	2
1.2	Wikipediasta, wikeistä ja tiedon vertaistuotannosta	7
1.3	Wikipedian konsensus – säännöt	9
1.4	Wikipedia ja mediakriittisyys	12
1.5	Kosovon sota, osallistava media ja väkivalta	13
1.6	Tutkimusongelma	17
1.7	Edeltävää tutkimusta.....	18
1.8	Tutkielman eteneminen.....	19
2.	Taustateoria ja tutkimusmenetelmät.....	20
2.1	Retoriikka: Aristoteles, Chaïm Perelman ja Kenneth Burke	20
	Aristoteles ja retoriikka.....	20
	Chaïm Perelman ja argumentointitekniikat.....	22
	Kenneth Burke, konfliktit ja identifikaatioprosessien paljastaminen	27
2.2	Michel Foucault ja Jürgen Habermas	28
	Foucault ja ”totuuksien” raja-alue	28
	Habermas ja diskurssietiikka	30
	Habermas-Foucault debatti	32

3.	Kosovo War -artikkelista käydyin keskustelun analyysi	35
3.1	Aineistosta ja sen rajaamisesta.....	35
3.2	Keskustelun rakentuminen.....	37
3.3	Keskustelu tiedon puolueellisuudesta	56
	Serbimyönteinen kirjoitustapa	57
	Kosovon albaani (tai Nato) -myönteinen kirjoitustapa.....	59
	”Neutraali” kirjoitustapa	61
4.	Yhteenvedoa, johtopäätöksiä ja pohdintaa	64
Lähteet		69
	Aineisto.....	76
	Liite 1.....	77
	Säie 2. Numbers.....	77
	Säie 3. The whole article is slanted towards Serbs	79

1. Johdanto

*“Perhaps there has never before been a more dangerous ideology.
... than this will to good”*

Friedrich Nietzsche¹

*”Ihminen, joka kyseenalaistaa vallitsevan oikeaoppisuuden, tulee huomaamaan
tulleensa vaiennetuksi yllättävän tehokkaasti.”*

George Orwell: Eläinten vallankumous²

”Kauniilla sanalla ja aseella saa enemmän kuin kauniilla sanalla”

Donald Rumsfeld, Yhdysvaltain entinen puolustusministeri³

All knowledge rests upon injustice.

Michel Foucault⁴

---

¹ Flyvbjerg, 2000

² Lainaus on alkuperin Eläinten vallankumous (Animal Farm) – kirjan esipuheesta, mutta se on julkaistu myös itsenäisenä tekstinä otsikolla ”The Freedom of Press” (ks. Orwell, 1972).

³ Lainaus on otettu kirjasta Chomsky (2000) Uusi sotilaallinen humanismi: Kosovon opetukset

⁴ Foucault, 2003

1.1 Alkuasetelma⁵

Olin kesällä 2007 työharjoittelussa Suomen suurlähetystössä Serbian pääkaupungissa Belgradissa, jossa asuin reilut neljä kuukautta. Kerron tässä luvussa hiukan taustaa Kosovon tilanteelle ja aiheen valinnalle, joka nojaa paljolti kokemuksiin Belgradissa ja sen ympäristössä. Keskustelut, joita kävimme Kosovon sodasta helteisessä Belgradissa, olivat yllättävän lähellä niitä, joita käydään edelleen Wikipedian keskustelupalstoilla. Siksi haluan jo tutkielmani alkuun hiukan taustoittaa myöhempiä päätelmiäni paikanpäällä käytyjen keskustelujen herättämällä ajatuksilla.

Serbiassa ollessani mietin usein mitä on historia. Suomalaisille koulussa opetetut ”avaintapahtumat” kuten talvisota, jatkosota ynnä muut ovat menneisyyden tapahtumia, joita muistellaan lähinnä juhlatilaisuuksissa ja vanhemman sukupolven kertomuksissa. Ne ovat osa myyttiä, jolla perustellaan suomalaisen valtion olemassaoloa ja oloja. Serbiassa historian konkreettisuus sai miettimään mitä vaikutuksia tällä historian tapahtumien valikoidulla ja tietystä näkökulmasta kerrotulla tarinalla voi todella olla. Keskusteluissani paikallisten kanssa tuli usein esille heidän tietoisuutensa opetetusta Serbian ja entisen Jugoslavian historiasta. Eräs tuttavani halusi tuoda esille erityisesti Serbian ”kunniakasta” historiaa kuningaskuntana, jota on kautta aikojen kohdeltu kaltoin, ensin Turkin ja Itävallan, myöhemmin natsi-Saksan sekä muiden Euroopan maiden toimesta. Serbian lähihistorian tarinan hän rinnasti näihin vääryyksiin ja sai näin oikeutuksen myös serbiin tekemille vääryyksille (vrt. liite 1.). Tuttavani ei ollut ainoa, jolla oli tämä käsitys. Serbeistä yllättävän iso osa tuntui olevan sekä kiinnostunut, että tietoinen Serbian historiasta. Tämä historian

---

⁵ Tässä luvussa kyse on etnografisesta ja reflektioivasta kuvailusta, jolla pyrin pohjustamaan tutkielmaani.

tuntemus oli kuitenkin useimmiten rajoittunut siihen näkemykseen, jota tuttavankin edusti. Serbit nähtiin historian näyttämön uhreina.

Syy historian ”tuntemukselle”⁶ on helposti ymmärrettävissä. Jugoslavian hajoamiseen liittyneet sodat ja näitä seurannut Kosovon sota saivat kaikki oikeutuksensa paljolti historian tapahtumista (esim. Visuri, 2000; Rutanen, 2002). Esimerkiksi Kosovon sota sai Slobodan Milosevicin toimesta tulta siipiensä alle Kosovo Poljen taistelujen 600 -vuotisjuhlassa, jossa Milosevic piti kuuluisan ”kenelläkään ei ole oikeutta lyödä teitä...” -puheensa Kosovon serbeille. Sotien tapahtumat sidottiin historiaan, jonka kautta kansa saatiin yllytettyä väkivaltaiseen toimintaan (ks. Chomsky, 2004 ja Haavisto, 1999). Näin ei tietysti tapahtunut pelkästään Serbiassa. Kaikissa muissa entisen Jugoslavian alaisissa maissa sama historialla oikeuttaminen toteutettiin näiden maiden omien kertomusten pohjalta. Uskonnot, toisen maailmansodan hirmuteot ja monet muut myyttisiin mittoihin kasvaneet näkemykset ja tarinat valjastettiin pönkittämään päättäjiä ja väkivaltakoneiston valtaa. Kun yhteinen Jugoslaviaa yhdessä pitänyt viitekehys, Titon kommunismi, hajosi, etsittiin uusia konservatiivisia tapoja yhdistää kansa(t) henkisesti yhteen. Tässä tapahtumakulussa mielenkiintoista on, että Jugoslaviassa käytetty kielikin alkoi eriytyä hajoamisen yhteydessä. Kroaatit alkoivat puhua kroatiaa, Serbit serbiaa jne., vaikka vielä Jugoslavian ajalla näitä kieliä pidettiin samoina⁷.

Tuttavani kertomus on yksi esimerkki siitä, miten historiasta valitaan tarinoita, joita tulkitaan lähihistorian valossa ja annetaan näin oikeutus konkreettisille tapahtumille (vrt. esim. Hall, 1999). Sodan aikainen väkivalta perusteltiin molemmilla puolilla

---

⁶ Hakasuluilla viitataan siihen, että historia tunnetaan hyvin eri tavoin riippuen siitä mihin tarinaan historian tuntemus on tarkoituksenmukaista samaistaa.

⁷ Kieli ja murrerajat eivät edelleenkään noudata valtioiden rajoja, vaan useimmiten esim. serbit jotka asuvat Keski-Serbiassa ymmärtävät kroaatteja paremmin kuin Etelä-Serbiassa asuvia serbejä

niillä valikoiduilla ja tulkituilla tapahtumilla, jotka auttoivat ymmärtämään ja asettamaan oikeutettuun viitekehykseen tapahtuneet teot. Serbian tapauksesta mielenkiintoisen tekee ulkopuoliselle se, että monet historian tapahtumat ovat saaneet täysin erilaisen värityksen verrattuna esimerkiksi siihen näkemykseen, jota media tarjoaa Suomessa. Naton pommitukset on nähty serbien silmissä useimmiten epäoikeutettuna väkivaltana viatonta kansaa kohtaan, kun ne länsimaisissa medioissa on nähty ”oikeutettuna” tekona ihmisoikeuksien puolesta (vrt. Haavisto, 1999, Visuri, 2000 ja Chomsky, 2004). Tästä ristiriidasta todisteena voi Suomessa nähdä myös Martti Ahtisaaren Nobel -palkinnon (Ahtisaari oli Serbiassa yksi vihatuimpia ihmisiä heti Clintonin jälkeen) nostamat keskustelut Suomessa, Yhdysvalloissa ja läntisessä Euroopassa, sekä Venäjällä ja Serbiassa.

Kosovon tilanne, sitä edeltäneet sodat, sotarikollisten piilottelu ym. näkyvät Suomessa vain silloin tällöin otsikoissa, eikä niihin välttämättä tule hirveämmin kiinnitettyä huomiota. Paikanpäällä Serbiassa tilanne oli monilta osin samanlainen. Nuorisoa ei poliittinen tilanne enää jaksanut kiinnostaa, koska kuten eräs serbialainen tuttavani sanoi ”kaikki ovat niin kyllästyneitä niitä seuraamaan tai niistä puhumaan, koska mitään muutosta parempaan arkipäivässä ei joka tapauksessa ole näkyvissä”. Huonot työmarkkinat, inflaation syömät palkat, rappeutuva julkinen infrastruktuuri ynnä muut ongelmat ovat jatkuvasti muistuttamassa lähihistoriasta. Tästä huolimatta vallankumouksen⁸ kautta valtaan päässeet poliitikot eivät ole valmiita parantamaan maansa asioita ja länsimaat jatkavat Serbian eristämistä muista maista entiseen tapaan.

---

⁸ Serbiassa oli vuonna 2000 ns. veretön vallankumous, jossa Milosevic syrjäytettiin ja valtaan tuli liittopresidentti Vojislav Kostunica.

Tapasin Belgradissa sekä työn, että vapaa-aikani puitteissa monenlaisia ihmisiä, joilla kaikilla oli oma tarina kerrottavanaan itsestään, identiteetistään ja suhtautumisestaan yleisemmin Balkanin eri väestöryhmiin. Työni kautta pääsin osallistumaan tapahtumiin ja tilaisuuksiin, joissa oli mahdollisuus päästä juttusille mitä erilaisimpien ihmisten kanssa. Näistä osalle oli kansallinen identiteetti merkityksellinen ja tätä kautta myös suhtautuminen vallitsevaan hallituksen toteuttamaan politiikkaan ja tilanteeseen yleensä kielteinen. Toisaalta tutustuin myös moniin ”kansallismielisempiin” nuoriin, joille taas päinvastoin oma serbialaisuus, albanialaisuus, kroatialaisuus ym. oli tärkeä osa identiteettiä ja jotka tätä kautta myös muodostivat mielipiteitä nykyisestä tilanteesta. Mielenkiintoinen esimerkki ensimmäisestä ryhmästä oli eräs kaverini S, joka oli puoliksi kroatialainen ja puoliksi serbialainen. Hänen isänsä oli kroaatti ja äiti serbi ja he asuivat Belgradissa. Kun Kroatian ja Serbian välinen sota alkoi, tuli hänen vanhemmilleen ongelma kummalle puolelle asettua. Lopulta he päätyivät Kroatian puolelle sodan ajaksi ja vähän sen jälkeen palasivat takaisin Belgradiin. Vaikka S asustaa edelleen serbityttöstävänsä kanssa Serbiassa, identifioi hän itsensä pääosin kroaatiksi (mm. kannattamalla kroatialaista jalkapallojoukkuetta). Tämä on hyvä esimerkki siitä miten etnisyyden ja sitä kautta rakennetun toiseuden rajat kohtaavat murtumakohtia ”uutta” kansallisuutta rakennettaessa (vrt. Hall, 2002). Jugoslavian alueella oli tilastojen⁹ mukaan yllättävän suuri määrä ”jugoslaaveja”, joiden kohdalla kansallisuutta ei pystytä määrittelemään ja jotka täten saavat ”valita” puolensa. Käytännössä tämä puolen valitseminen toteutui sodan aikana kuitenkin sen mukaan missä nämä kyseiset henkilöt asuivat¹⁰.

---

⁹ Serbian virallisen väestönlaskennan tulokset vuodelta 2003. Saatavilla: <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/Zip/VJN3.pdf> (4.11.2010)

¹⁰ Olen jopa kuullut tarinoita, joissa Kroatian sekä Kosovon sodan aikana kroaatit ja albaanit jotka asuivat Serbian puolella, taistelivat serbien armeijassa ”omiaan” vastaan.

Entisen Jugoslavian alueen maiden historia on täynnä ideologisia erontekoja, joiden kautta eri aikoina ja eri paikoissa on määritelty kunkin valtaryhmittymän edunmukainen etninen identiteetti. Ne seuraukset, joihin tämä määrittelytyö on Balkanilla johtanut, antavat aihetta tarkastella niiden toimintaa myös Suomessa ja muualla maailmassa. Ehkä tässä työssä pystyn jollain tavalla välittämään sitä identiteettien, mielipiteiden ja aatteiden moninaisuutta, sekä ajoittaista sekavuutta, joka Balkanin ihmisten keskusteluissa tuli myös paikanpäällä ilmi.

1.2 Wikipediasta, wikeistä ja tiedon vertaistuotannosta

Wikipedia on tällä hetkellä yksi suosituimmista sosiaalisen median sovelluksista. Sen erityispiirteinä verrattuna muihin sosiaalisen median sovelluksiin on sen yhteisöllinen ja demokraattinen perusta. Kun esimerkiksi blogien (”nettipäiväkirjat”) ja Facebookin kaltaiset sovellukset ovat hallinnolliselta ja taloudelliselta perustaltaan pääosin isojen voittoa tuottavien yhtiöiden (mm. Google, Facebook, Twitter) hallussa, on Wikipedia täysin lahjoitusten ja vapaaehtoistoiminnan varassa. Wikipediassa artikkeleiden oikeellisuudesta järjestetään jatkuvasti äänestyksiä ja niitä voi korjailta, luoda ja lukea kuka, koska ja missä vain. Tätä varten erotan Wikipedian muista sosiaalisen median sovelluksista nimittämällä sitä esimerkiksi tiedon vertaistuotannosta. Tiedon vertaistuotannon käsite liittyy Wikipedian lähemmäksi avoimen ja vapaan lähdekoodin yhteisöjen toimintatapaa (ks. Suoranta & Vadén, 2007; Bauwens, 2005 ja Mikkonen, 2008).

Michel Bauwens (2005) on artikkelissaan *The Political Economy of Peer Production* esitellyt vertaistuotantoa hajautettuna toimintatapana kehittää ja luoda uusia keksintöjä. Hänen mukaansa vertaistuotantoa voi kuvailla seuraavien piirteiden kautta:

- Vertaistuotannossa tuotetaan käyttöarvoa tuottajien (joilla pääsy jaettuun pääomaan) vapaan yhteistyön kautta
- Vertaistuotannon prosesseja hallinnoi tuottajien yhteisö itse (esim. Wikipediassa yhteisön äänestämät tiedontuottajat)
- Käyttöarvoon on kaikilla ”universaali” pääsy (lähdekoodin avoimuus, tiedon luettavuus ja muokattavuus Wikipediassa)

Nämä kolme periaatetta voidaan Bauwensin mukaan nähdä ns. kolmantena tuotannon, hallinnan ja omistuksen muotona. Kahtena muuna muotona hän näkee julkisen ja yksityisen tuotannon, hallinnan ja omistuksen. Toisin sanoen vertaistuotanto rikkoo nykyisen ”status quon” tuomalla poliittiselle ja taloudelliselle kentälle pääosin kansallisvaltioista, suuryrityksistä ja johtajista riippumattoman tavan tuottaa palveluita ja hyvinvointia.

Vertaistuotannossa erona mm. perinteiseen kapitalismiin on se, että siinä nk. ulkoisen motivoivan tekijän (raha jne.) korvaa ryhmän sekä sen yksittäisten jäsenten sisäinen motivaatio (intohimo, kutsumus)¹¹. Vertaistuotantomallin ”ideaalitalanteessa” ryhmä toimijoita kokoontuu yhteen luomaan ja ylläpitämään toimintaa, sekä ratkaisemaan ongelmia. Nämä luomukset ja ratkotut ongelmat liittyvät yleensä jollain tavalla toimijoiden omaan arkiseen elämänpiiriin. Näitä voivat olla niin avoimen lähdekoodin kehittäjien ohjelmistoparannukset kuin wikipedistien tiedontarve. Kun joku asia muodostuu ongelmaksi, lähdetään siihen kehittämään ratkaisua, jonka toimivuudesta keskustellaan yhteisön jäsenten kanssa. Tämä siis tapahtuu vertaistuotannossa parhaimmillaan ilman että mikään vaihtoarvoa tuottava prosessi on toimijoiden tai tapahtumien välissä.

Erityisen merkittäväksi vertaistuotannon prosessissa nousevat sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, kun toimintamalli on rakennettu pääosin taloudellisten kannustimien ulkopuolelle. Esimerkiksi Wikipediassa (samoin, kuin avoimen/ vapaan lähdekoodin yhteisöissä) käydään jatkuvasti keskustelua siitä, miten sitä hallinnoidaan ja ketkä ovat oikeutettuja päättämään mitä artikkeleita ja aiheita siihen sisällytetään ja

---

¹¹ Ks. Jaottelusta myös artikkeli ”The Protestant ethic strikes back: Open source developers and the ethic of capitalism” (Mikkonen, 2007a).

ja mitä ei. Seuraavassa luvussa esittelen lyhyesti Wikipedian ”virallista” päätäntämallia, johon viittaa tutkielmani edetessä vielä myöhemminkin.

1.3 Wikipedian konsensus – säännöt

Wikipediassa käytäntönä on, että artikkeleista päästäisiin yhteisymmärrykseen keskustelemalla. Mikäli tämä ei onnistu, joudutaan turvautumaan vertaisarviointiin ja äänestykseen. Näihin on jokaisella Wikipedian käyttäjällä oikeus ehdottaa ristiriitaiseksi näkemäänsä aihetta tai artikkelia. Ensimmäiseksi toimenpiteeksi suositellaan käytettävän ns. mielipidetiedustelua (straw poll). Siinä jokainen saa lisätä ehdotuksia vapaasti ja kannattaa niin monta muotoa kuin haluaa. Mielipidetiedustelu ei ole sitova ja sen tarkoituksena on kartoittaa vallitseeko jostain asiasta mahdollisesti konsensus. Mikäli näin ei ole, voidaan aiheesta joko jatkaa keskustelua tai järjestää sitova äänestys. Äänestyksellä on yleensä määritelty päättymisaika ja siinä käytetään useimmiten hyväksymisvaalitapaa (valinta tehdään usean ehdotuksen tai ehdokkaan välillä) tai mediaaniäänestystä (päätetään jostain lukuarvosta). Äänestää saavat pääsääntöisesti kaikki Wikipedian rekisteröityneet käyttäjät seuraavin ehdoin:

- Jos äänestys koskee tiettyä henkilöä, kyseinen henkilö itse ei voi osallistua äänestykseen.
- Äänet jotka ajavat yksilön parasta, Wikipedian parhaan sijasta, saatetaan hylätä ääntenlaskusta. Esimerkiksi seuraavissa tapauksissa kyseinen ehto täyttyy:
  - Henkilö luo uusia käyttäjätunnuksia manipuloidakseen äänestystä.
  - Käyttäjätunnus on ilmeisesti luotu yksinomaan äänestystä varten.

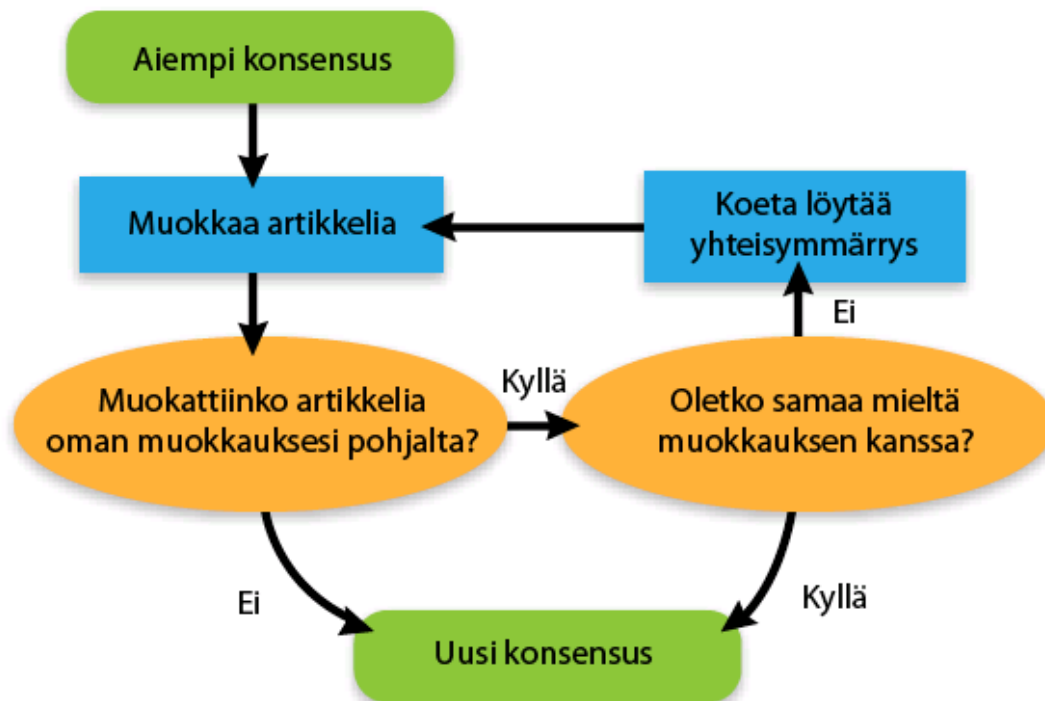
- Käyttäjätunnuksen muokkaushistoria koostuu lähinnä äänestystä koskevaan artikkeliin liittyvistä muokkauksista.
- Käyttäjätunnuksen ääni hylätään, jos sen muokkaushistoria äänestyksen alkaessa on lyhyt tai koostuu pääasiassa käyttäjäsivumuokkauksista. Yleisesti muokkaushistoria luokitellaan lyhyeksi, kun artikkeli- ja keskustelusivumuokkausten yhteismäärä jää alle sadan.
- Käyttäjätunnuksen on oltava vähintään viikon ikäinen äänestyksen alkaessa.

Mikäli äänestyskäytäntö, keskustelu tai mielipidetiedustelut eivät tuota tyydyttävää konsensusta, joudutaan turvautumaan välityslautakunnan (arbitration committee) äänestykseen. Välistyslautakunta koostuu kymmenestä jäsenestä, jotka valitaan yhdeksi tai kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Välityslautakunta määrittelee viimeisen ja sitovan kannan kiistanalaiseen asiaan¹².

Nämä periaatteet ovat pääosin samat englanninkielisessä ja suomenkielisessä Wikipediassa. Seuraavassa kuvassa (kuva 1.) esitellään artikkelin konsensus- ja muokkaus -rinki, jonka kautta tietueet siirtyvät yhteisymmärryksestä yhteisymmärrykseen.

---

¹² Tarkemmin Wikipedian konsensus ja äänestysperiaatteista, sekä välityslautakunnasta:
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:V%C3%A4litysk%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6>
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:%C3%84%C3%A4nestys>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Consensus>
http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:What_Wikipedia_is_not#Wikipedia_is_not_a_democracy

Kuva 1. Wikipedian sisältö perustuu sekä muokkausten hiljaiseen hyväksyntään että keskustelun perusteella tehtyihin muokkauksiin¹³

Edellä esitelty ringi (kuva 1.) havainnollistaa keskustelujen ympärillä tapahtuvaa jatkuvaa tapahtumaketjua artikkelien tietosisällöistä. Periaatteessa kenellä tahansa on jatkuvasti mahdollisuus muokata artikkeleita ja olla eri mieltä toisten muokkauksista. Teksti on siis jatkuvan muutoksen alainen ja näin myös monille ristiriidoille altis. Tarkoitukseni ei ole tuoda esille tämän enempää varsinaisia, sääntöihin kirjattuja päätäntäprosesseja Wikipedian sisällä. Keskityn vastedes tutkimuksessani analysoimaan miten ja mitä keskusteluissa nousee esiin, sekä pohtimaan mitä mahdollisia kulttuurisia yhteyksiä näillä esiinnousseilla asioilla voisi olla muihin yhteiskunnan ilmiöihin.

¹³ <http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Konsensus>

1.4 Wikipedia ja mediakriittisyys

Wikipediassa tiedon oikeellisuus, puolueettomuus ja monet muut kriteerit joutuvat usein väistymään sen tieteelliselle tiedolle ”liian demokraattisen” päätäntäkoneiston ansiosta. Tästä huolimatta yhä enenevässä määrin media käyttää Wikipediaa lähteenään ja monet kasvattajat ovat joutuneet kilpailemaan Wikipedian näkemysten kanssa kouluaineissa ja esitelmissä. Wikipedia on luonut tilan, jossa tiedon asiantuntijavaltaisuus ja yksisuuntaisuus on joutunut uuteen kehukseen kilpailemaan tasavertaisena amatööriasiantuntijoiden kanssa.

Koska Wikipedia on esimerkki ns. tiedon vertaistuotannosta, jossa sisältöä tuotetaan internetissä vertaisarviointiin perustuen¹⁴ ohi auktorisoitujen (tiedeyhteisöt, suuret mediakeskittymät jne.) tiedontuottajien, on Wikipedian tiedon tuotantotapaan kohdistettu arvostelua mm. esittäen sen luovan ns. amatöörien kulttia (Keen, 2007). Andrew Keen (2007) on jopa väittänyt, että Wikipedia ja muut sosiaalisen median palvelut tuhoavat kulttuurimme, koska niiden luoman sisällön taustalta puuttuu ammatillinen asiantuntemus.

Wikipedia pakottaa lukijan mediakriittisyyteen ja parhaassa tapauksessa jopa aktiiviseen tiedon korjaamiseen ja luomiseen. Tässä lukija joutuu tilanteeseen, jossa hän on yhtä aikaa vastaanottaja ja keskustelija, eikä tieto enää näydydy auktoriteettina. Koska Wikipedia perustuu vapaaehtoisuuteen, tulee tiedon olla jollain tapaa myös houkuttelevaa, jotta se saa kirjoittajansa. Wikipedian voi tulkita olevan myös laajemmassa yhteiskunnallisessa merkityksessä kulttuurimme kuva. Kaikki sinne päätynyt tieto on luotu ja muokattu käyttäjien ja yhteisön kiinnostusten mukaan

---

¹⁴ Vrt. tieteellinen vertaisarviointi.

ja on siis täten myös merkki niistä kiinnostuksen kohteista joita voidaan kulttuureissamme nähdä olevan vallalla. Vaikka ”otos” on ehkä hiukan yksipuolinen ja vinoutunut, on se silti vapaaehtoinen ja laaja.

1.5 Kosovon sota, osallistava media ja väkivalta

Kosovosta, Serbiasta ja Kosovon sodasta uutisoitaessa on uutisiin vaikuttanut paljon minkä maan uutisissa asiat on kerrottu (Chomsky, 2000; Visuri, 2000). Kosovon tapahtumista on vaikea muodostaa ”objektiivista” näkökantaa, koska uutisten sisältö ja tapa noudattelee paljolti valtaapitävien suhtautumista. Tutkimuskohteena Kosovon tapahtumista uutisointi ja uutisoinnista käyty keskustelu on erityisen rikas. Koska tilanne on edelleenkin tulenarka ja diplomaattinen prosessi kesken, ei vakiintuneita ja yksimielisiä käsityksiä monistakaan Kosovoa koskevista tiedoista voi esittää. Täten sellaiset perustavanlaatuiset asiat kuten maakunnan nimi, kieli ja historia saattavat saada Wikipedian kaltaisissa yhteisöllisissä medioissa suuren merkityksen. Näiden kiistojen ongelmallisuus korostuu, koska ”oikeaa” vastausta ei ole olemassa. Tähän prosessiin haluan tutkimukseni huomion kiinnittää. Näen Wikipedian hyvänä mediumina tarkastella kuinka joihinkin ratkaisuihin Kosovon sodan tapauksessa päädytään ja mitä sosiaalisia prosesseja on näiden ratkaisujen taustalla.

Tutkimani aihe (Kosovon sota) on taustoiltaan monimutkainen ja monisyinen. Kosovon historiassa on monia erilaisia intressejä ja sekä nykyistä että historiallista tilannetta Kosovon alueella on käytetty sekä Jugoslavian/Serbian, että Naton/Kosovon albaanien ”propagandan” tukena perustella konkreettisia sotatoimia. Slobodan Milosevicin organisoimat sotatoimet Kosovon alueella, sekä Nato – joukkojen toteuttamat hyökkäykset silloisen Jugoslavian alueelle saivat paljolti oikeutuksensa eri

medioissa toistetuilta tarinoilta (ks. Kuusisto, 1996). Ottamatta kantaa tarinoiden totuudellisuuteen voidaan yleistäen sanoa, että historiallisilla kertomuksilla ja median luomilla kuvilla on ollut suuri rooli toteutuneen väkivallan syntyyn. Tämä on yksi syy miksi näen olennaiseksi tutkia Kosovon (samoin kuin monien muidenkin konfliktialueiden) tilanteen taustalla vaikuttavia tarinoita (ks. Famiglietti, 2010).

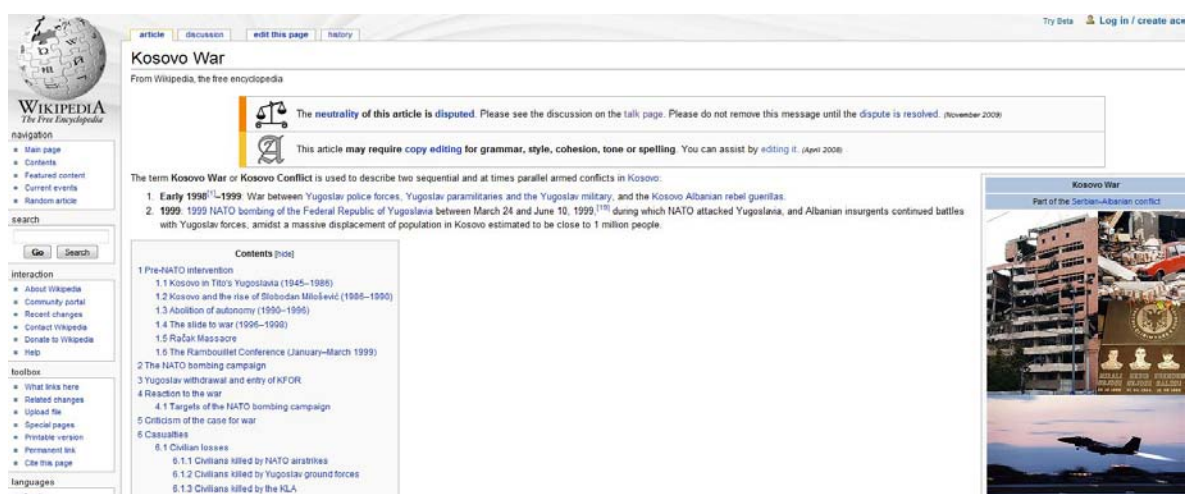
Yhdeksi merkittäväksi mediaksi on Kosovon sodan alkaessa noussut vuodesta 1999 lähtien internet, jonka yksi vaikutusvaltaisimmista tietolähteistä on tällä hetkellä Wikipedia. Wikipediassa jokaisen artikkelin taustalla käydään keskustelua siitä, mikä tieto on sopivaa artikkeliin ja mikä ei. Pääosa muokkauspäätöksistä tapahtuu keskustelupalstalla käydyssä keskustelun kautta¹⁵. Keskustelupalsta on siis pääfoorumi, jossa eri näkemykset pääsevät esiin ja jossa ns. totuuskamppailu käydään.

Kosovon sota -aiheesta käytyjen keskustelujen pääosapuolia ovat serbejä kannattavat slaavit (mm. venäläiset) sekä Kosovon albaaneja kannattavat ”länsimieliset” (mm. yhdysvaltalaiset ja eurooppalaiset). Kun Kosovossa tai Serbiassa tapahtuu jotain Kosovon tilanteeseen liittyvää (itsenäistyminen jne.), nousee myös Wikipediassa artikkelien muokkaajien määrä moninkertaiseksi. Eri osapuolet pyrkivät tuomaan mahdollisimman nopeasti omaa näkemystään tapahtumien kulusta maailman tietoon. Tätä tapahtuu erityisesti silloin kun artikkelien lukijamäärät ovat korkeat.

---

¹⁵ Ongelmallisimmissa tapauksissa joudutaan turvautumaan äänestykseen.

Wikipedia -artikkelien muokkauksien kautta toteutuvat totuuskamppailut ovat merkki maailmanlaajuisesta poliittisten paradigmojen yhteensovittamattomuudesta. Wikipedia on yksi tekijä osana jatkuvaa tieto/ vallan kamppailua internetissä. Tätä prosessia havainnollistavat jatkuvat ja nopeat paradigman muutokset, joihin liittyvät erilaiset stereotyyppit, perinteet ja myytit. Nämä luovat viitekehyksiä, jotka sitovat tiettyjä diskursiivisia näkökantoja yhteen. Keskustelupalsta-aineistossa samat viitekehykset toistuivat puheenvuorosta toiseen yhä uudestaan ja uudestaan toisiaan säestäen. Täten voidaan yleistäen esittää, että molempien äärikantojen (serbi- ja Kosovon albaanimyönteiset) argumentaatio- ja oikeuttamiskäytännöt ovat toistensa peilikuvia, joissa erityisesti historialliset tapahtumat saavat eri viitekehyksissä esittäjän omia näkökantoja tukevan tulkinnan. Objektiivisuuden illuusio (NPOV/ neutraali näkökanta) rakennetaan pääosin tuomalla mediassa huomiota saaneet molempien äärikantojen ulkopuoliset ”vesitetyt” artikkelit osaksi pysyvää artikkelia. Tästä huolimatta artikkeli näyttäisi saaneen pysyvän tagin ”The neutrality of this article is disputed” pääartikkelin, sekä jokaisen ala-artikkelin yläreunaan (ks. Kuva 1.).

Kuva 1. *The neutrality of this article is disputed* –tägi

Artikkelin neutraalius näyttäisi siis olevan jatkuvasti kyseenalaistettuna, eikä ns. Wikipedian ideaali neutraalista näkökulmasta toteudu. Sama ongelma näyttäisi olevan myös monilla muilla konflikteista kertovilla artikkeleilla (vrt. Gazan tilanne Wikipediassa: Famiglietti, 2010). Artikkelit ovat tästä huolimatta jatkuvasti julkisia ja puolueelliset (tai siksi ilmoitetut) totuudet valikoituvat artikkelien materiaaliksi. Koska totuuden määrittely on konfliktitilanteissa erittäin vaikeaa, on syytä kiinnittää päähuomio siihen miten julkistettuja ”totuuksia” on oikeutettu keskustelupalstoilla (jotka ovat siis ensisijainen erimielisyyksistä keskustelun alue). Tällöin parhaana analyysimenetelmänä voidaan nähdä retorisen analyysin menetelmät. Tässä työssä esittelen aluksi Aristoteleen retoriikkaa (Aristoteles, 2000), jolla pyrin johdattelemaan ethoksen, pathoksen ja logoksen kautta keskustelujen vakuuttamistapojen analyysiin. Tämän jälkeen esittelen kaksi uuden retoriikan uranuurtajaa, Kenneth Burken (1945 & 1969) ja Chaim Perelmanin (Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971, Perelman, 1996), joiden näkemysten avulla tutkin aineistoani. Lisäksi pohdin Wikipediassa käytyjen keskustelujen epistemologisia viitekehyksiä Foucault-Habermas -debatin (mm. Flyvbjerg, 1998) kautta. Lopussa pohdin miten Wikipedian potentiaali avoimena tietolähteenä toteutuu sekä kuinka avoin ja tasavertainen media Wikipedia lopulta on.

1.6 Tutkimusongelma

Tutkimuksessani tarkoitukseni on tutkia sitä millaisia argumentaatiotekniikoita käytetään puhuttaessa tiedon oikeellisuudesta internetin avoimen tietosanakirjan, Wikipedian, englanninkielisestä Kosovon sota -artikkelista käydyissä keskusteluissa.

Tutkimusongelmani on monitahoinen. Toisaalta tutkin sitä miten oikeaa tietoa perustellaan julkisessa ”arkikeskustelussa” ja sitä miten nämä perustelutavat suhteutuvat jo klassikoiksi muodostuneisiin uuden retoriikan teorioihin (mm. Burke, 1945 & 1969, Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971). Toisaalta tutkin Foucault-Habermas –debatin kautta sitä miten julkista kommunikointia tulisi tutkia ja kehittää yleisemmin Wikipedia –esimerkin kautta. Pysin tutkielmassani luomaan yhteyden julkisesta ”arkikeskustelusta” (everyday talk) yleisiin kommunikaatiofilosofisiin näkemyksiin. Toisin sanoen tutkin sitä, miten ”tietoa” luodaan ja ylläpidetään oikeana, sekä miten ”totuudesta” keskustellaan. Mietin myös onko yleensäkin mahdollista luoda rationaalisen kommunikaation teoriaa Jürgen Habermasin¹⁶, Wikipedian¹⁷ ja Chaïm Perelmanin¹⁸ tapaan vai tulisiko tiedoksi julistettua ”totuutta” lähestyä aina kyseenalaistaen se niin sanotusta konfliktinäkökulmasta Michel Foucaultin¹⁹ ja Kenneth Burken²⁰ tapaan.

---

¹⁶ Habermas, 1990

¹⁷ Wikipedian konsensus –säännöt (luku 1.3)

¹⁸ Perelman, 1996

¹⁹ Flyvbjerg, 1996

²⁰ Burke, 1945

1.7 Edeltävää tutkimusta

Kosovon sodasta ja siihen liittyvästä keskustelusta on julkaistu muutamia tutkijoiden kirjoittamia kirjoja, joissa sodan tapahtumia ja kirjoittelua on tulkittu kronologisesti etsien syitä sekä Bosnian sodan tapahtumista (Visuri, 2000, Rutanen, 2002) että USA:n voimapolitiikasta (Chomsky, 2004). Näissä kirjoissa monilta osin kritisoidaan sitä, kuinka Kosovon sodasta on uutisoitu mm. Suomen mediassa. Osa Kosovon sodasta kirjoittaneista tutkijoista ja toimittajista (mm. Haavisto, 1999) on osittain pitänyt sotaa oikeutettuna toistaen näin Suomen valtamedian ylläpitämää linjaa (ks. Visuri, 2000).

Oman tutkimukseni lähtökohdat nojaavat vain välillisesti Kosovon sodasta valtamediassa käytyyn keskusteluun. Pyrin aineistovalinnallani tuomaan esille ääniä, jotka olen osaltaan tulkinnut kuuluvan sodan osapuolille itselleen. Tulkintaani olen päätenyt osin myös aikaisemmin kuvailemieni paikanpäältä Serbiasta ja Kosovosta saatujen kokemusteni kautta. Aineistoni on paljolti riippuvainen siitä kuvasta, mitä valtamedia on keskustelupalstan osanottajille välittänyt. Tätä yhtenevyyttä tutkijoiden, valtamedian ja keskustelijoiden tavoissa argumentoida pyrin tuomaan esille johtopäätöksissä.

Lähellä aihettani ja erityisesti metodia ja teoreettista lähestymistapaani ovat Riikka Kuusiston kirjoitukset sodan retoriikasta (mm. 1996). Lisäksi monet aihettani läheisesti sivuavat tutkimukset Balkanin alueen tapahtumista (Axelin, 2006) ja erityisesti niistä käydyistä internet -keskusteluista (Arpo, 2005) ovat lähellä niitä tutkimusaihepiirejä, joita omassa tutkimuksessani on tullut vastaan.

Sisällytän analyysiini keskustelupalstoista yleisemmin kertovia sekä edellä lueteltuja Kosovon sodasta kertovia tutkimuksia. Lisäksi käyn tutkimuksen sisällä läpi jäljempänä esittelemiäni retorista teoriaa hyväksikäyttäviä tutkimuksia (mm. Kuusisto, 1996, Axelin, 2006).

1.8 Tutkielman eteneminen

Tutkielmani etenee teoreettisista ja metodologisista taustalähtökohdista aineiston analyysiin. Teoreettinen tausta näyttelee merkittävää osaa tutkielmani rakenteessa sekä tuloksissa. Aloitan taustateorioideni esittelyn Aristoteleen, Chaim Perelmanin ja Kenneth Burken retoriikan teorioiden esittelyllä (luku 2.1). Retoriikan teorioista etenen Michel Foucaultin ja Jurgen Habermasin välisen debatin selvittelyyn Wikipedian kontekstissa (luku 2.2).

Kolmannessa luvussa käyn kiinni aineistooni, jonka kautta tutkin alkupäässä esittelemiäni retoriikan teorioita. Kolmannessa luvussa käyn lisäksi läpi puolueettomuudesta käytyjen keskustelujen kirjoitustapoja (luku 3.3), joiden sisällä ja välillä totuudesta kamppaillaan. Neljännessä luvussa vedän teoreettiset ja empiiriset päätelmäni yhteen ja käyn keskustelua siitä millaiselle keskustelulle tulisi niin avoimessa tietoisankirjassa kuin yleisemminkin mediassa antaa tilaa.

2. Taustateoria ja tutkimusmetodit

2.1 Retoriikka: Aristoteles, Chaïm Perelman ja Kenneth

Burke

Aristoteles ja retoriikka

Käyn tässä luvussa lyhyesti läpi miten Aristoteleen käsitys retoriikasta näkyy aineistoni puheenvuoroissa. Tämä siksi, että Aristoteleen klassinen retoriikka on monilta osin ollut pohjana uuden retoriikan teorioille (mm. Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1971)²¹.

Aristoteles määrittelee retoriikan kyvyksi havaita kunkin asian yhteydessä vakuuttava (Aristoteles, 10, 2000). Retoriikka on hänelle vakuuttavien argumenttien keksimistä ilman, että se rajoittuisi mihinkään erityisalaan (em. 10-11, 2000). Aristoteles esittää kolme syytä, jotka saavat aikaan vakuuttavuuden: itse puhe (logos), puhujan luonne (ethos) ja puhujan mielentila tai tunteiden ilmaisu (pathos). Aristoteleen teorian ydin on logoksen painottamisessa ethoksen ja pathoksen rinnalla (ks. Sihvola, 1997). Aristoteles ei pyri löytämään tunteista riippumatonta järkeä ja onnellisuutta, kuten esimerkiksi hänen edeltäjänsä Platon (em., 1997). Ethos ja pathos ovat Aristoteleelle merkittävä osa rationaalista argumentointia siinä missä logoskin. Näiden kolmen tulisi Aristoteleen mukaan toimia argumentoinnissa yhteistoiminnassa keskenään. (Sihvola, 1997, Aristoteles, 2000.)

---

²¹ En käsittele tässä tutkimuksessa uuden ja klassisen retoriikan eroja.

Kun Kosovon sota -artikkeli kirjoittaneiden wikipedistien puheenvuoroja tarkastellaan Aristoteleen jaottelujen kautta, näyttäisi sille että erityisesti puhujan ”luonteeseen” (ethos) viitataan syynä joka heikentäisi argumentoinnin vakuuttavuutta. Puhuttaessa esimerkiksi argumenttien puolueellisuudesta (ks. luvut 3.2 ja 3.3) nähdään puhe usein epävakuumana, koska se on joko Kosovon albaanien (ja niiden liittolaisten) tai serbien (ja niiden liittolaisten) kirjoittamaa tekstiä. Tällä ns. ad hominem -argumentoinnilla pyritään mustamaalaamaan vastapuolen puheet liittämällä hänen mahdollinen taustansa puheiden syyksi (Ylikoski, 1998). Puhujan ”luonne” (ethos) nähdään täten niin merkittävänä, että asiasisällön (logos) merkitys vakuuttavuudessa menettää merkitystään. Asiasisällöllä, jota keskustelijat pyrkivät kumoamaan, viitataan tässä esitettyihin ”faktoihin” sodan tapahtumista²².

Toinen esimerkki wikipedistien puheista liittyy tunteisiin vetoavan puheen, eli pathoksen rooliin. Pathos nähdään erityisesti keskusteluaihetta etäämmältä tarkastelevien kirjoittajien²³ mielipiteissä Wikipedia -artikkeleiden uhkana, jonka esiintymistä tulisi artikkeleissa välttää. Esimerkiksi nimimerkillä Lumidek esiintyvä kirjoittaja (ks. luku 3.3) esittää, että *“Wikipedia on ensyklopedia ja se ei todellakaan ole paikka villedille spekulatioille siitä, mitä olisi tapahtunut, jos Serbiaa ei olisi pommitettu. Erityisesti se ei ole paikka spekulatioille, jotka käyttävät todella epäpäteviä ja tunteellisesti latautuneita analogioita. Wikipedia keskittyy faktoihin, ei villedille spekulatioille...”*. Tunteisiin vetoaminen nähdään epäasiallisena Wikipedian ”tyylille” ja vain niin sanottu asiaan (logos) keskittyvä puhe sopivana. Tämän saman

---

²² Asiasisältö ja esittäjä erottuvat tässä aineistossa vain tulkinnoissa, joita keskustelussa ovat esittäneet toiset keskustelijat.

²³ Kirjoittajat, jotka siis asemoituvat tapahtumia niiden ”ulkopuolelta” katsoviksi, eivätkä niihin millään tavalla osallisiksi.

näkemyksen voi nähdä implisiittisesti tulevan esiin myös ”puolueellisempien” kirjoittajien puheissa (ks. erityisesti luku 3.3).

Wikipedian pyrkimyksenä voi nähdä sekä sen sääntöjen että sen kirjoittajien näkemysten puolesta nojautumisen tunteista (pathos) ja kirjoittajan olemuksesta (ethos) riippumattomaan näkemykseen. Logokseen eli ”faktoihin” viitataan sekä ns. neutraalissa, että puolueellisessa puheessa (ks. luku 3.3) ethoksesta ja pathoksesta ”vapaina” todellisuuden olemuksina²⁴. Tämä ns. logos -keskeiseen näkemykseen pyrkimys tekee jo Aristoteleen aikanaan tärkeiksi näkemät muut vakuuttavuuden syyt näkymättömiksi. Tällöin Aristoteleen tärkeimmän järjen päämäärän, viisauden, voi nähdä jäävän saavuttamatta (Aristoteles, 2005, Uurtimo, 1997), koska Aristoteleelle viisaus ”korkeimpana hyveenä” merkitsi käytännöllistä järkeä suurempaa kaikkeutta²⁵.

Chaïm Perelman ja argumentointitekniikat

Chaïm Perelman (Perelman, 1996, Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1971, Summa, 1996, Kuusisto, 1996 ja Kuula, 1999) on tuonut retoriikan analyysiin teoreettisia välineitä, joilla pystytään erittelemään eri teksteistä ja puheista niissä käytettyjä argumentaatiotekniikoita. Perelmanin analyysissä merkittäviä lähtökohtia ovat yleisölähtöisyys, esisopimukset ja konsensushakuisuus (Perelman, 1996, Summa, 1996).

---

²⁴ Tähän poikkeuksena ”WikiWiznerdin” puheenvuoro (ks. luku 3.2).

²⁵ Vrt. McIntyren Aristoteles vs. Nietzsche (McIntyre, 1987) -jaottelu ja Foucault (Vaden, 2007).

Yleisölähtöisyys on Perelmanin (Kuusisto, 1996, Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971) argumentaation tutkimuksessa avainkäsite. Hän erottelee yleisöt universaaliyleisöiksi ja erityisyleisöiksi, joiden välinen asteittainen ero antaa argumentaatiolle erilaisen merkityksen. Tässä tulee ottaa huomioon, että Perelmania ei kiinnosta yleisön koko, vaan se tavoittelee puhuja jonkin erityisryhmän vai kaikkien mahdollisten kuulijoiden hyväksyntää. Yleisölähtöisyys liittyy läheisesti Perelmanin esisopimuksen käsitteeseen. Esisopimukset ovat Perelmanin teoriassa tulkintakehyksiä, jotka eivät tarvitse perusteluita tai selityksiä taakseen²⁶. Niihin voidaan vedota ja niillä voidaan operoida puheessa ilman, että niitä itsessään tarvitsee oikeuttaa puhujan näkökulmasta millään tavalla. Eri argumentointitekniikat käyttävät näitä viitekehyksiä hyväkseen eri yhteyksissä eri tavoin. Tässä yhteydessä Perelman puhuu myös lokuksista, jotka ovat varsinaisesta sisällöstä riippumattomia arviointiperusteita jotka yleisö entuudestaan tunnistaa ja hyväksyy. Lokuksien kautta puhuja suuntaa puheensa yleensä joko erilliselle ja rajatulle yleisölle tai pyrkii vakuuttamaan ns. universaaliyleisön, jolloin puhe pyrkii tukeutumaan mahdollisimman yleisiin ja hyväksytyihin arvokäsityksiin. Tätä tukeutumista tapahtuu erilaisten argumentaatiotekniikoiden kautta.

Perelman (Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971, Perelman, 1996) esittelee argumentointitekniikkoina assosiatiiiviset ja dissosiatiiiviset tekniikat²⁷. **Assosiatiiiviset tekniikat** Perelman jakaa lisäksi kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin ja todellisuuden rakennetta muokkaaviin argumentteihin. **Kvasiloogisissa argumenteissa** jäljitellään formaalin logiikan päättelyä soveltaen sitä ”todellisen maailman” tapahtumiin. Kosovon sota -keskusteluissa käytettiin usein

---

²⁶ Tässä tullaan lähelle Goffmannin teoriaa tulkintakehyksistä (1974).

²⁷ Nämä Perelmanin käsitteet ovat hyvin lähellä sitä mitä Kenneth Burke tuo esille käsitellään identifikaatiosta ja erottautumisesta (Summa, 1996)

vertauskohteena Hitlerin toimia²⁸ toisen maailmansodan aikana. Hitlerin toimiin viittaamalla oikeutettiin tai paheksuttiin Kosovon sodassa tehtyjä ratkaisuja. ”Loogisesti” pääteltiin esimerkiksi, että jos Nato ei olisi hyökännyt ajoissa, olisi Kosovon albaaneille käynyt samalla tavoin kuin juutalaisille kävi toisen maailmansodan aikana. Tässä oletetaan, että sama ”logiikka” mitä oli tapahtunut toisen maailmansodan aikana, olisi pätenyt myös Kosovossa ja siksi sotatoimet olivat oikeutettuja. Artikkelissa oli myös esitetyillä luvuilla suuri merkitys eri tapahtumien oikeudenmukaisuuden ja vääryyden oikeutuksena²⁹. Vasta-argumenttina toisen maailmansodan ja Kosovon tapahtumien väliselle yhtenevälle logiikalle esitettiin, että koska Kosovon albaaneille tehdyt vääryydet olivat mittakaavaltaan pienempiä kuin mitä serbeille tehdyt vääryydet toisen maailmansodan aikana, ei näitä voida verrata toisiinsa. Toisin sanoen, koska serbejä kuoli toisessa maailmansodassa 1,5 miljoonaa, ei Kosovon albaanien 10 000 uhria tulisi huomioida kansanmurhana. Tässä ns. määrän lokusta käytetään kvasiloogisen argumentoinnin rinnalla oikeuttamaan enemmän uhrien määrällä vähemmän uhrimäärän väheksyminen (Perelman & Olbrecht-Tyteca, 85-89, 1971)³⁰.

Todellisuuden rakenteeseen perustuvissa argumenteissa luodaan luonnollisen kaltaisia yhdyssiteitä todellisuuden elementtien välille ja samalla liitetään tietyt yksittäistapaukset näihin siteisiin. Tämän voi nähdä olevan hyvin lähellä edellistä perustelutapaa, mutta näkökanta on hiukan eri. Kosovon sota -aineistossa tämä retorinen argumentointi ilmeni mm. siten, että joko Naton hyökkäys ja Milosevicin

---

²⁸ Ks. esim. Riika Kuusiston (1996) artikkeli, jossa kuvattiin Bosnian sodan retoriikassa olevan samoja esikuvia, kuin mitä Kosovon sodasta on käytetty keskustelupalstoilla.

²⁹ Ks. esim. Luku 3.2. Säie 1. Rivit 42-50.

³⁰ Tässä tulee erityisen hyvin esille kvantitatiivisen loogisen päättelyn soveltaminen yhteyteen, jossa sen voi nähdä kyseenalaisena. Samalla voidaan pohtia sitä, kuinka vahvana retorisenä keinona määrällä oikeuttaminen nähdään ns. laadun sijaan Wikipediassa yleisemmin. (vrt. Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971.)

luopuminen vallasta tai Naton hyökkäys ja sotatila Kosovossa yhdistetään toisiinsa oikeuttaen tai paheksuen samalla tapahtumakulkua. Kuten edellisessäkin argumentoitavassa (kvasilooginen argumentointi), myös tässä molempien vastapuolien argumentointi peilaa toisiaan nähden eri yhdyssiteet merkittävinä.

Kolmannessa, **todellisuuden rakennetta muokkaavassa**, assosiatiivisessa argumentointitekniikassa pyritään Perelmanin mukaan yksittäistapausten kuten esimerkkien ja metaforien avulla yleistämään hyväksytyjä tapahtumakulkuja tai asioita koskemaan myös niiden ulkopuolisia kohteita. Esimerkiksi Milosevicin vertaaminen Hitleriin ja Hitlerin valinta pahan symboliksi³¹ vaikuttaisi olevan sekä Kosovon sota -keskusteluissa että kansainvälisessä poliittisessa retoriikassa (ks. Kuusisto, 1996) yleinen tapa oikeuttaa poliittisia toimia. Kuka Hitler- tai natsileiman saa, näyttäisi aineistossani olevan paljolti kiinni siitä, kumman puolen toimintaa kirjoittaja sympatisoi. Monissa kohdissa keskustelijat esittävät hyvinkin samanlaisia metaforia liittäen ”pahuuteen” joko Naton, Milosevicin, UCK:n³², serbit tai jonkun muun sodan osapuolen.

Perelmanin assosiatiivisen argumentoinnin vastapariksi ehdottamassa **dissosiatiivisessa**, kahden asian erottamiseen pyrkivässä **argumentoinnissa** puhuja käyttää assosiatiiviselle argumentoinnille vastakkaista metodologiaa vakuuttamisen tukena. Siinä kaksi asiaa, tapahtumakulkua tai ilmiötä erotetaan toisistaan väittäen esimerkiksi, että toinen näistä on näennäinen ja toinen todellinen. Kuten assosiatiivisessa argumentoinnissa, myös dissosiatiivisessa argumentoinnissa

---

³¹ Hitler voidaan tässä nähdä ns. jumal-käsitteenä (God term) negatiivisessa mielessä. Häneen voidaan vedota ”pahuuden ilmentymänä” asiassa kuin asiassa, ilman että se tarvitsisi mitään lisäyksiä. (Summa, 60, 1996.)

³² Kosovon vapautusarmeija (Ushtria Çlirimtare e Kosovës).

keskustelijat esittivät usein toisilleen vastakkaisen ja päinvastaisen näkemyksen asioiden tilasta. Kun aluksi keskustelija rinnasti Milosevicin ja serbit Hitleriin ja natsihin, vastasi toinen keskustelija puheeseen erottaen nämä täysin toisistaan tukeutumalla toisenlaiseen historialliseen kertomukseen. Näin sekä assosiatiivisia, että dissosiatiivisia argumentaatiotekniikoita käytetään rinnan usein samojen sisältöjen kanssa. Esimerkiksi natsit saattavat symbolisoida sekä serbejä valloittajina ja kansanmurhaajina että Natoa kansallisen suvereniteetin rikkojana ja historian vääryyksiä toistajana. Yhdistäessä vastapuoli johonkin symboliseen pahaan, tehdään samalla erontekoa oman puolen tekojen vääryyksistä. Toisin sanoen assosiatiiviset ja dissosiatiiviset tekniikat ovat vain argumentoinnin kaksi kiinteästi toisiinsa sidoksissa olevaa puolta, joiden kautta eri sisältöjen avulla vakuutetaan tekojen ja tapahtumien oikeellisuutta ja vääryyttä. Aineistossani merkittävänä piirteenä näyttäisi olevan, että nämä sisällöt, joita argumentaatiotekniikoilla operoidaan, ovat hyvin samankaltaisia eri keskustelun osapuolilla.

Perelman pyrkii omassa argumentoinnissaan luomaan teoriaa, jossa argumentointitekniikoiden soveltamisella pyritään saamaan universaaliyleisön hyväksyntä. Tämä ns. konsensushakuinen päämäärä argumentaatiotekniikoiden erittelyssä voidaan nähdä vastakkaisena toisen uuden retoriikan teorian kehittäjän Kenneth Burken konfliktilähtöiselle retoriikan tutkimukselle.

Kenneth Burke, konfliktit ja identifikaatioprosessien paljastaminen

Kenneth Burkea ei kiinnosta Perelmanin tavoin vakuuttavan argumentoinnin erittely ja analysointi, vaan eri yhteyksissä (runoissa, uutisissa, kirjoissa, virallisissa kirjoituksissa ym.) piilevien identifikaatio- ja erontekoprosessien esilletuominen (Burke, 1945 & 1969). Retoristen keinojen ”piilevyys” tuodaan täten esille identifikaatioprosessien ja näihin liittyvien erontekojen kautta. Identifikaatioprosessien³³ tunnistamisen avulla Burke tuo esille argumentointitekniikoiden olemassaolon sellaisissa yhteyksissä, joissa se ei yleensä tule esiin³⁴. Aineistossani konflikti on koko keskustelun lähtökohta, jonka peittämiseen käytetään erilaisia argumentaatiotekniikoita. Tuomalla esille eri identifikaatioprosesseja, voidaan nähdä kuinka samojakin historiallisia tapahtumia voidaan käyttää hyvin eri tavoin eri asioiden perustelemiseen. Eronteon ja identifikaation käytön havainnollistamiseksi olen kerännyt tutkielmani loppuun taulukkoon (Taulukko 2.) keskustelun molempien osapuolien rinnastuksia ja erontekoja Kosovon sota -artikkeliin liittyen. (Summa, 1996, Burke, 1945 & 1969.)

Burke korostaa retorisessa teoriassaan, että retoriikka syntyy konfliktin kautta. Ristiriitatilanteissa joudutaan käyttämään erilaisia vakuuttamis- ja oikeutuskeinoja, jotta ihmisten väliset ainaiset erimielisyydet saadaan peitettyä ja sosiaalisuutta synnytettyä. Konfliktit ja niitä peittävät identifikaatioprosessit ovatkin retoriikan lähtökohtia ja samalla edellytyksiä koko inhimilliselle kanssakäymiselle. Seuraavaksi käyn hiukan läpi Michel Foucaultin ja Jürgen Habermasin teorioista käytyä debattia,

---

³³ Identifikaation käsitteellä Burke (1969) viittaa samastamiseen, jossa esimerkiksi ilmiö, asia tai henkilö määritetään johonkin laajempaan kokonaisuuteen kuuluvaksi.

³⁴ Tässä Burke tulee lähelle sitä, mitä mm. Harold Garfinkel haki rikkomiskokeissaan ja myöhemmin kehittäi etnometodologiassa (Heritage, 1996). Samoin voidaan yleistäen sanoa, että myös Michel Foucault oli lähempänä Burken uutta retoriikkaa kuin Perelmanin (Flyvbjerg, 1998).

jonka näen olevan lähellä niitä vastakkaisuuksia, joita tulee esille analysoidessa Perelmanin ja Burken teorioita. Jäljempänä käyn yksityiskohtaisemmin aineistoani läpi Perelmanin ja Burken käsittein ja lopussa pohdin mitä uutta ns. vapaa internet - keskustelu tuo konflikteista puhumiseen, sekä mitä käytännön haasteita kaksi lähtökohtaa: konfliktilähtöinen ja konsensuslähtöinen keskusteluideaali tuo. (Summa, 1996, Burke, 1945 & 1969.)

2.2 Michel Foucault ja Jürgen Habermas

Keskityn Michel Foucaultin ja Jürgen Habermasin osalta heidän teorioidensa väliseen debattiin. Debatti on käyty pääosin heidän seuraajiensa välillä, vaikka molemmat olivat tietoisia toistensa teorioista (mm. Kelly, 1994). Seuraavaksi esittelen aluksi hiukan molempien teorioita erikseen suhteutettuna Wikipedian ideaan. Tämän jälkeen käyn tarkemmin läpi debattia, jota on käyty heidän teorioidensa välillä.

Foucault ja ”totuuksien” raja-alue

Michel Foucaultin (2005, 38) keskeinen väittäjä on, että tieto ja valta ovat sidoksissa toisiinsa. Toisin sanoen tiedon alue määrittää myös vallan alueen. Tieto määrittyy foucaultlaisittain valtataistelujen kentäksi, jossa eri aikakaudet, päämäärät ja halut taistelevat järjestymisvallasta. Valta-tieto on tuottavaa, josta esimerkkeinä Foucault (2005 & 1998) näkee mm. rangaistusjärjestelmien ja seksuaalisuuden sääntelyn muutokset historiassa. Rangaistusjärjestelmien ja seksuaalisen sääntelyn muutosten historiallisissa kehityskuluissa uusien mekanismien ”toiminnan takaa oikeuden sijasta teknologia, lain sijasta normalisaatio ja rangaistuksen sijasta kontrolli.” (Foucault 1976, 67-68.) Foucaultin mukaan moderni vallankäyttö on ennen kaikkea

normalisoivaa vallankäyttöä, jossa tieto ei ole lähtöisin ”tietävän subjektin toiminnasta vaan vallan ja tiedon välisistä suhteista ja niiden kautta tapahtuvista kehityskuluista ja taisteluista, joista tämä yhdistelmä koostuu ja jotka määräävät tiedon mahdolliset muodot ja alueet” (Foucault, 42, 2005). Valta tietona määrittää myös internetissä käytyjen symbolisten sotien päämäärät ja rajat. Kun sodan fyysinen ja toimintaan johtanut prosessi on ohi, jatkuu symbolinen prosessi vielä pitkään eri medioissa. Kosovon sota -artikkelista käydään keskustelupalstoilla jatkuvaa ”totuustaistelua” sodan vastakkaisten osapuolten määrittelyvallasta. Wikipedian artikkelien ja sen keskustelualueen voikin nähdä vallan alueen jatkuvan muuttumisen prototyyppinä, jossa periaatteessa jokaisella on mahdollisuus kertoa oma totuutensa. Foucaultin teorian kautta voidaan lähteä jäljittämään prosesseja, joiden kautta totuudet ovat tulleet totuuksiksi. Lisäksi voidaan lähteä jäljittämään sitä ”raja-alueita”, joka on samaan aikaan sekä tiedon totuudellisuuden sisällä, että ulkopuolella ja joka antaa eri totuuksille mahdollisuuden laajeta yli omien historian saatossa luotujen rajojensa (Dalton, 2008; Foucault, 1984). Keskustelussa Kosovon sodasta tuotetaan jatkuvasti myyttejä ja ”totuuksia”, jotka usein käpertyvät omien ”kiveen hakattujen” viitekehystensä sisään. Kun Wikipediassa useat eri näkemykset totuudesta kohtaavat, joudutaan omia kantoja puolustamaan edellä ja jäljempänä esitellyillä argumentointitekniikoilla (ks. luku 2.1 ja 3). Wikipedian ja muiden nettifoorumien keskustelupalstoilla monet pienemmissä piireissä itsestäänselvinä pidetyt totuudet muuttuvat vain yksiksi totuuksiksi muiden joukossa. Kosovon sota -keskusteluja seurattaessa mielenkiintoista onkin etsiä ja analysoida niitä totuuksien kohtaamisalueita (raja-alueita tai raja-kohteita), joissa totuudesta keskustellaan ja totuutta ”venytetään”. Totuuden rajoja ”venyttäessä” joudutaan sitä monissa tulkinnoissa venyttämään ns. perinteisten tai legitimoitujen rajojen ulkopuolelle ja tällöin tullaan tilanteeseen, jossa

päädytään ns. ei-kenenkään-maalle. Tätä ei-kenenkään-maata Foucault kutsuu alueeksi, jossa uudet totuuden mahdollisuudet tulevat ilmi. Tälle maaperälle tulisi Foucaultin mukaan myös tutkijan pyrkiä. (ks. Dalton, 2008; Foucault, 1984 ja Bowker & Star, 1999.)

Habermas ja diskurssietiikka

Wikipediassa pyritään noudattamaan ns. konsensus -periaatetta, jonka mukaan kaikista asioista tulisi löytää kaikkia miellyttävä yhteisymmärrys keskustelujen kautta. Mikäli tämä ei toteudu, joudutaan turvautumaan äänestykseen ja näin joko enemmistön tai viime kädessä ”välityskomitean” valtaan (ks. lisää luku 1.3). Tämän yhteisymmärrykseen pyrkivän ”neutraalin” näkökulman totuudesta Wikipediassa yhdistän Habermasin näkemyksiin rationaalisesta kommunikaatiosta ja diskursiivisesta etiikasta (Habermas, 1990; Hansen, Berente & Lyytinen, 2009).

Habermasille ihminen on ”homo democraticus”, demoratiiaan pyrkivä olento. Hänen rationaalisen kommunikaation teorian lähtökohta on, että kaikki kommunikaatio on tiettyjen puheen ideaalien vallitessa konsensukseen pyrkivää. Näitä ehtoja ovat:

1. yleisyyden periaate (mikään keskustelun osapuoli ei saa jäädä keskustelun ulkopuolelle)
2. autonomian periaate (kaikilla osapuolilla tulee olla tasapuoliset mahdollisuudet esittää ja kritisoida väitteiden oikeellisuutta)
3. roolinottoperiaate (osanottajien täytyy pystyä eläytymään toistensa väitteisiin)
4. vallan neutraaliuden periaate (osanottajien väliset valta-asetelmat täytyy neutralisoida niin, etteivät ne vaikuta konsensuksen saavuttamiseen)

5. läpinäkyvyyden periaate (osallistujien täytyy avoimesti tuoda esille heidän tavoitteensa ja aikeensa ja näihin liittyen pidättäytyä strategisesta toiminnasta)

Näiden kommunikaation ehtojen kautta pyritään korostamaan julkisen keskustelun tasapuolisuuden merkitystä diskursiivisten prosessien tuotteenä. Wikipedian säännöissä seurataan paljolti näitä ideaaleja (ks. Hansen, Bertensen & Lyytinen, 2009).

Habermas on kirjassaan ”The philosophical discourse of modernity” (1985) esittänyt, että kommunikatiivisessa rationaalisuudessa takana on osapuolia ei-pakottavasti yhdistävä ja konsensusta hakeva voima ja logos. Kommunikatiivinen rationaalisuus on hänen mukaansa keskustelua (discourse), jossa osanottajat pääsevät yli aluksi subjektiivisista näkemyksistään perustaen päätökset rationaalisesti motivoituneeseen yhteisymmärrykseen (Habermas, 1985). Wikipedian säännöissä (ks. luku 1.3 Wikipedian konsensus-säännöt) toistuvat nämä Habermasin rationaalisen kommunikaation ideaalit siinä, että Wikipediassa noudatetaan ideaalia konsensuksesta päämääränä joka saavutetaan rationaalisesti motivoituneen yhteisymmärryksen kautta³⁵. Tästä esimerkkinä on esimerkiksi, että neutraali näkökulma on ehdoton edellytys sille, että artikkeli hyväksytään osaksi Wikipediaa.

Habermas on poliittinen teoreetikko, joka pyrkii luomaan teoreettisia ehtoja demokraattisen toiminnan tueksi. Hänen näkemyksensä konsensuksesta kaiken inhimillisen viestinnän mahdollistajana pyrkii luomaan käsitteitä ja ideaaleja, joiden kautta demokraattista ja oikeudenmukaista toimintaa voidaan kehittää. Nämä ideaalit eivät ole saavuttaneet kaikkien hyväksyntää ja moni on pitänyt niitä itseään,

---

³⁵ Wikipediassa NPOV (Neutral Point of View eli neutraali näkökulma) ja NOR (No Original Research eli ei uutta tutkimusta) -säännöt toimivat rationaaleina, joiden kautta yhteisymmärrystä tavoitellaan.

Habermasia lainaten, ”pakottavina” (coersive), vääristävinä ja epätasa-arvoisina. Monet Habermasin kriitikot ovat tukeutuneet edellä esiteltyyn Michel Foucaultin teoriaan ja tätä kautta on käyty debatteja liittyen mm. demokratiaan (esim. Flyvbjerg, 1998). Seuraavassa luvussa pyrin lyhyesti esittelemään näiden debattien sisältöä ja yhtymäkohtia Wikipedian sisällä käytyihin debatteihin.

Habermas-Foucault debatti

Habermas-Foucault -debatin voi nähdä perustuvan Habermasin ja Foucaultin teorioiden perustavanlaatuisiin paradigmaeroihin heidän epistemologisissa lähtökohdissaan (Vadén, 2007 & 2010, Mikkonen, 2010a & 2010b, Flyvbjerg, 1998 & 2000, Ingram, 2006 & Kelly, 1994). Kun Habermasille humanisuus on konsensusta ja yhteisiä sääntöjä luovaa (esim. ihmisoikeudet, demokratia jne.), on se Foucaultin katsannossa purkavaa ja epäoikeudenmukaisia rakenteita kyseenalaistavaa³⁶. Foucault puhuu esimerkiksi dikotomisista käsitteistä (oikea/väärä, totuus/ei-totuus jne.) tieteessä intellektuaalisena kiristyksenä, koska ne pakottavat monisyiset ja monimutkaiset asiat yksinkertaisiin muotteihin. Hänen mukaansa jokaisen yksilön eettinen tehtävä on jatkuva historiallisen ”totuuden” kritiikki. (Dalton, 2008; Ingram, 2006; Flyvbjerg, 1998 & 2000.) Habermasin näkemys ei ota tätä kriittisen itseymmärryksen ehdottomuutta samalla tavalla huomioon, vaan pyrkii siitä huolimatta luomaan ”vallasta vapaita” ideaaleja keskustelun edellytyksiä.³⁷ Voidaan kärjistäen sanoa, että Habermasilla perimmäisenä tavoitteena on löytää mahdollisimman tasa-arvoinen ja reilu yhteisymmärrys, kun taas Foucaultilla on

---

³⁶ Michel Foucaultia (1998) on myöhempien kirjoituksiensa perusteella kutsuttu ns. modernin-ajan-hyve-eetikoksi (ks. esim. Ingram, 2006; Levy, 2004 vrt. MacIntyre, 1987).

³⁷ Tässä on hyvä ottaa huomioon suomenkielen rajoittuneisuus valta -käsitteen osalta (Hyvärinen, 1996; Ingram, 2006)

tarkoitus tuoda esille ne valta-prosessit, joilla tämä konsensus saatiin aikaan ja samalla kyseenalaistaa sitä jatkuvassa prosessissa. Habermas onkin omissa kirjoituksissaan pitänyt Foucaultin teoriaa ”häiritsevä” ja hän on tuotantonsa loppupuolella ottanut myös Foucaultin kriittistä näkemystä yhä enemmän huomioon (Ingram, 2006).

Habermas	Foucault
<ul style="list-style-type: none"> • Konsensus • Pyrkimys objektiivisuuteen, tiedon neutraaliuteen ja rationaaliseen kommunikointiin – kaikkien näkökantojen tulisi olla esitettynä • ”Demokraattisen” tiedon rakentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikti • Ei ole mahdollista rakentaa täysin objektiivista ja neutraalia tietoa, koska kaikki tieto on paikallista ja kontekstiin perustuvaa • Tiedon ja erityisesti itsestäänselvyyksien ”purkaminen”

Taulukko 1. Jurgen Habermasin ja Michel Foucaultin epistemologisten paradigmojen erot

Wikipediassa voi nähdä kaksi Habermas-Foucault debatin mukaista (Taulukko 1.) toisilleen vastakkaista pyrkimystä ja potentiaalia, jotka tulevat esille monissa Wikipedian sisällä ja sen ympärillä käydyissä keskusteluissa (ks. luku 3.). On ensinnäkin ns. tiedon hierarkioita purkava potentiaali, jonka yhdistän edellä esiteltyyn foucaultlaiseen perinteeseen. Lisäksi on luettavuutta ja käytännöllisyyttä korostava, rajoitteita ja sääntöjä luova toiminta, jonka liitän Habermasin esittelemään konsensus-paradigmaan. Habermasilainen konsensukseen ja ns. demokraattiseen

objektiivisuuteen pyrkivä paradigma on tällä hetkellä Wikipediassa vallitsevana näkemyksenä (ks. Luku 1.4), vaikka monista keskusteluista voi jo havaita, että myös ns. foucaultlainen paradigma on hiljalleen nousemassa. Seuraavissa luvuissa käyn läpi aineistoani uuden retoriikan välinein tuoden samalla esille eri paradigmojen vaihtelun keskustelujen sisällä. Foucaultlaisen purkavan paradigman merkitys potentiaalisena laajennettuna näkökulmana Wikipedian suhteellisen rajoitettuun ”objektiiviseen” näkökulmaan tuo esille niitä valta-asemia, joiden kautta monet näkevät toden ja ei-toden rajan tiedossa.

3. Kosovo War -artikkelista käydyn keskustelun analyysi

3.1 Aineistosta ja sen rajaamisesta

Olen valinnut aineistokseni Kosovon sodasta käydyn englanninkielisen keskustelun Wikipedian keskustelupalstalla. Käytän analyysissäni englanninkielistä Wikipedian keskustelupalstaa, koska se on huomattavasti laajempi ja kattavampi kuin esimerkiksi suomenkielinen aineisto. Lisäksi englanninkielisessä keskustelussa pääsevät Kosovon albaanit ja serbit paremmin itse ääneen. Syynä valintaani on myös, etten ole opetellut kylliksi serbiaa puhumattakaan albaniasta, joten englanninkieli on ainoa väylä päästä kiinni alkuperäisasukkaiden keskusteluihin. Olen ottanut huomioon, että tämä rajaa aineistosta ison osan keskusteluista ja tuo toisaalta esille ns. suurelle maailmalle tarkoitetun näkökannan. Tämä ”suuren maailman näkökanta” tuokin keskustelujen tutkiskeluun oman lisänsä.

Aineistoani perustelen sillä, että olen kiinnostunut tutkimaan erityisesti konfliktiaiheista keskustelua, jossa ns. totuuden määrittely on vaikeaa. Keskustelun osapuolet joutuvat tällöin refleктоimaan jatkuvasti sitä mikä on ”todellista tietoa” ja mikä ”propagandaa”. Kosovon sodasta keskusteltaessa osapuolet joutuvat väkisinkin miettimään omaa suhtautumistaan tapahtuneeseen, koska jokaisen editoinnin voi nähdä kannanottona puolesta tai vastaan jompaakumpaa puolta. Kun keskustelija käydään erinäisistä artikkelin muutoksista, muutoksien merkityksistä ja merkityksien muutoksista, pienimpienkin editointien kantaottavuus tulee esille. Lisäksi näen hedelmällisenä avata keskustelua siitä miten tiedon objektiivisuudesta keskustellaan erityisesti internet -maailmassa. Näen, että tiedon objektiivisuus ja neutraalius on

aiheena merkittävä, eikä sitä voi jättää pelkästään keskustelupalstojen analysoitavaksi. Täten olen tässä analyysissä rajannut aiheeni keskittymään erityisesti keskusteluihin, joissa Wikipedia -artikkelin neutraalista näkökulmasta (NPOV) keskustellaan.

Englanninkielisellä Kosovon sota (Kosovo War) -artikkelin keskustelupalstalla on yhteensä 701 puheenvuoroa ja 240 editoijaa³⁸. Noin 30 prosenttia puheenvuoroista on jätetty anonyyminä. Ensimmäinen versio varsinaisesta artikkelista julkaistiin 25. päivä helmikuuta vuonna 2002 ja viimeisin versio on päivätty 25. päiväksi lokakuuta 2009 (Kosovon sota käytiin vuosina 1996–1999). Olen läpikäynyt aineistoani ja törmännyt sitä tutkiessani yhä uudestaan toistuviin aiheisiin ja puhetapoihin. Yritän tässä luvussa tuoda esille aineistossa usein toistuvia aiheita, väitteitä ja oikeutustapoja uuden retoriikan erottelujen kautta.

Seuraavassa kappaleessa käyn yksityiskohtaisesti läpi erään Wikipedian Kosovon sota -artikkelin keskustelupalstoilla käydyn keskustelusäikeen tuoden sen kautta esille miten ja mitä kirjoitetaan Kosovon sota -artikkelin tietojen oikeuttamiseksi. Aluksi esittelen lyhyesti mitä lukija sanoo omassa puheenvuorossaan, tämän jälkeen luen puheenvuoron uuden retoriikan teoreettisten välineiden avulla suhteuttaen sitä samalla muihin aiheiden ympärillä käytyihin keskusteluihin. Lopuksi olen kerännyt kaikki käydyistä keskusteluista nousseet identifikaatiot ja eronteot yhteen taulukkoon (Taulukko 2.).

---

³⁸ 22.6.2010

3.2 Keskustelun rakentuminen

Seuraavassa keskustelusäikeessä (Säie 1.) osapuolet pyrkivät tuomaan esille englanninkielisen Kosovo -artikkelin puolueellisuutta. Käyn tässä kappaleessa läpi säikeen keskustelun kulkua ja mielipiteiden rakentumista erittelemällä siitä retorisia käytänteitä. Tutkin puheenvuoroista ensinnäkin miten kirjoittajat tulkitsevat toistensa tekstejä ja miten tulkinnat aiheuttavat uusia tulkintoja muiden tulkittavaksi. Toiseksi käyn aiheita läpi Perelmanin ja Burken uuden retoriikan metodien kautta. Näiden avulla pyrin määrittelemään viitekehykset, joiden rajat keskustelijat näkevät tiedon ja epätiedon rajoina. Samalla haluan tuoda esille sitä jatkuvaa kamppailua, jota jokaisesta tiedoksi määritellystä yksityiskohdasta käydään. Se mikä monille sotaa ulkopuolelta seuranneille näyttää itsestäänselvältä ”totuudelta”, on sen osapuolille monien debattien ja väittelyiden aihe. Toivon, että näillä esimerkeillä ja tällä analyysillä pystyn tuomaan esille sen monimutkaisuuden, joka tulee esille näiden keskustelupalstojen lisäksi myös kasvokkaisissa keskusteluissa niin Serbiassa, Kosovossa kuin muissakin entisen Jugoslavian maissa puhuttaessa Kosovosta, sotarikollisista, Jugoslavian hajoamissodista tms.

1 *Well I am just surprised how this article is mostly resided in the side of the Serbian military*
2 *and anti-NATO. To be honest what would happan if NATO had not acted? Any idea? Like*
3 *Hitler in WW2 killed thousands of innocent jewish and other countries people Milosevic*
4 *would do the same and then people would say NATO did not foresee the problematic case. I*
5 *am not anti-serbian but I am for the basic right of the humans to live. [82.114.81.146](#) 17:16,*
6 *17 May 2007 (UTC)*

Säie 1. Puheenvuoro 1. Neutral point of view?

Riveillä 1-6 esimerkkisäikeen 1. ensimmäinen keskustelija syyttää artikkelin³⁹ olevan puolueellinen niin, että se puolustaa Serbian armeijan toimia ja on NATO -vastainen. Kirjoittajaa kysyy mitä olisi tapahtunut, jos NATO ei olisi toiminut niin kuin se toimi? Lisäksi tämä (silloisen) Jugoslavian alueen palvelimelta tullut viesti⁴⁰ rinnastaa Milosevicin teot toisen maailmansodan tapahtumiin ja Hitlerin toimintaan. Milosevic olisi kirjoittajan mukaan saattanut toimia ilman Naton *toimintaa* (act) samoin kuin Hitler toimi tappaessaan juutalaisia ja muita. Tällöin Natoa olisi syytetty siitä, ettei se nähnyt ongelmallista tapausta. Lopussa kirjoittaja vielä vakuuttelee, ettei hän ole serbivastainen, mutta hän on kuitenkin ihmisten elämisen perusoikeuden puolella.

Edellisessä lyhyessä puheenvuorossa yhdistyvät mielenkiintoisella tavalla monet kulttuuriset ja poliittiset kerrostumat. Kun puheenvuoroa lähdetään purkamaan etsimällä siitä erilaisia retorisia strategioita kirjoittajan käyttämien rinnastusten ja erontekojen kautta (Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1971), voidaan päätyä mielenkiintoiseen kulttuuriseen muodostelmaan. Ensinnäkin kirjoituksessa vedotaan yleisöön viitaten lokuksiin joihin kuuluvat lukijoiden hyväksytyiksi oletetut arvot, kuten puolueettomuus ja ihmisoikeudet. Samalla käytetään argumentointia, jossa aikaisemmin tapahtuneet tapahtumasarjat nähdään yhdenmukaisina myöhempien tapahtumien kanssa ja näin oikeutetaan se, että myöhempiä tapahtumia voidaan arvioida aikaisempien tapahtumasarjojen perusteella. Hitlerin toimien liian myöhäinen esto länsimaiden toimesta aiheutti kärsimystä, joka olisi seurannut myös Naton liian myöhäisestä puuttumisesta. Hitler rinnastetaan täten Miloseviciin, juutalaiset albaaneihin ja Nato toisen maailmansodan natsien vastaisiin liittolaisiin. Lopussa

---

³⁹ Tarkoitan tässä siis silloisen version artikkelista.

⁴⁰ Ip – osoitteen perusteella.

kirjoittaja vielä etäännyttää itsensä ”antiserbistä” ihmisoikeuksien kannattajaksi. Toisin sanoen hän näkee mahdollisuuden tulkita puheet antiserbialaisina, joka heikentäisi väitteen tehoa. Kun hän rinnastaa omat väitteensä kuuluviksi ”ihmisoikeuksiin”, saavat ne hänen haluamansa tulkintakehyksen. Esittäessään asiansa kysymällä kirjoittaja ikään kuin ottaa lukijan puolelleen vaakutellen, että ilman Naton hyökkäystä olisivat seuraukset olleet paljon vakavampia kuin mitä ne olivat Naton hyökätessä. Lukija johdatellaan näin ajatukseen vaihtoehdottomuudesta, joka oli hyvin yleinen argumentointitapa myös sodan syttymistä perustelleilla poliitikoilla (Kuusisto, 1996). Puheenvuoron lopussa asemoitumisen puolustamaan ihmisten perusoikeutta elää suhteutettuna alun Naton hyökkäyksien puolustelulle, voi tulkita rakentavan ihmisyyden ja vihollisuuden, sekä hyvän ja pahan rajaa (hyökkäyksen kohteet eivät ole kirjoittajan näkemyksen mukaisesti oikeutettuja elämään). Tässä kirjoittajan voikin nähdä viittaavan ns. oikeutetun sodan käsitteeseen, joka jo itsessään on hyvin ristiriitainen (ks. Chomsky, 2000).

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan ensimmäisestä puheenvuorosta tehtyjä tulkintoja ja tulkintojen nostamia näkökulmia. Täten saan tuekseni omien tulkintojeni taakse myös muiden kirjoittajien tulkitsemat merkitysjäsennykset (jotka tietysti ovat myös omia tulkintojani tai tulkintojen tulkintojani). Huomioni keskipisteenä ovat siis jatkossa myös keskustelun painotukset ja niistä tehdyt tulkinnat, sekä se miten keskustelu etenee eri ilmaistujen, ilmaisemattomien ja tulkinnallisten painotusten mukaan (ks. Tottö, 2005; Kaakkuri-Knuuttila, 1998).

7   - Comparing Milosevic to Hitler is completely stupid and makes no
8 sense whatsoever.

9   **Just a reminder.** Hitler's army was attacking many countries and
10 they killed many

11   people for no apparent reason(world dominance ?!)

12   On the other hand, Milosevic has ordered the army to defend a
13 part of Serbia's own

14   territory! I mean, **do you people get that?** Kosovo was, is and
15 will be part of

16   Serbia and as such Serbia has/had the rights to defend it by all
17 means necessary. Just

18   like US, Germany or any other legitimate country in the world
19 has the right to protect

20   its citizens on their own territory.

21   If NATO didn't intervene, today we would have peace in Kosovo
22 and that story would have

23   been finished ages ago and consequences would have been much
24 less than they are now in

25   Kosovo or like in Iraq, Afghanistan...etc where NATO and US led
26 forces tried to "restore"

27   peace. -Preceding [unsigned](#) comment added by [205.228.74.12](#)

28   ([talk](#)) 11:02, 6 December

29   2007 (UTC)

Säie 1. Puheenvuoro 2. Neutral point of view?

Puheenvuorossa 2. (rivit 7-29) USA:laiselta palvelimelta lähetetty näkemys tarttuu edellisen puheenvuoron rinnastukseen Hitlerin ja Milosevicin teoista. Se esittää rinnastuksen olevan ”täysin typerä” (completely stupid), eikä näe siinä ”mitään järkeä” (no sense whatsoever). Kirjoittaja muistuttaa Hitlerin hyökänneen moneen maahan ja tappaneen paljon ihmisiä ilman erityistä syytä (suluissa hän kuitenkin esittää kysymyksen oliko yksi syy maailman valloitus). Milosevicilla sitä vastoin oli tarkoituksenaan vain suojella Serbian omaa maaperää. Kirjoittaja haluaakin vielä tähdentää, että ”ettekö te ihmiset ymmärrä, että Kosovo oli, on ja tulee olemaan osa Serbiaa, ja täten Serbialla on/oli oikeus puolustaa sitä kaikin mahdollisin tavoin.” Kirjoittaja vertaa Serbiaa muihin ”legitimoituihin maihin”, kuten Yhdysvaltoihin ja Saksaan ja esittää Serbialla olevan samanlaisen oikeuden puolustaa kansalaisiaan omalla maaperällään. Jos Nato ei olisi sekaantunut tilanteeseen, olisi hänen mukaansa Kosovossa rauha ja ”tarina” päätynyt aikojen sitten vähemmin seurauksin Kosovossa (kuten myös Irakissa, Afganistanissa ym.), jossa Nato ja USA – johtoiset joukot yrittivät ”palauttaa” rauhan.

Kirjoittaja haluaa erottaa toisen maailmansodan tapahtumat täysin Milosevicin teoista. Hän pyrkii asettamaan Kosovon sodan tapahtumat ensinnäkin eri viitekehykseen kuin toisen maailmansodan tapahtumat, lisäksi hän pyrkii rinnastamaan Serbian, jonka alue käsittää myös Kosovon, samalla tavalla suvereeniksi maaksi kuin Saksa tai Yhdysvallat. Kirjoittaja nostaa esille myös Irakin ja Afganistanin tapahtumat esimerkkinä Naton epäonnistumisista. Toisin sanoen kirjoituksessa rinnastetaan Kosovo Serbiaan liitettynä muihin suvereeniksi ymmärrettyihin kansakuntiin (USA/Saksa). Lisäksi Naton epäonnistuminen rinnastetaan muihin epäonnistumisiin Naton toiminnassa. Erontekoa halutaan tehdä historiallisissa tapahtumissa Hitlerin toiminnan ja Milosevicin toiminnan välille. Tässä siis toisin sanoen halutaan kääntää

asetelma edellisen kirjoituksen (Säie 1. Puheenvuoro 1. Neutral Point of View?) ”peilikuvaksi”, jossa samoja historiallisia tarinoita käytetään vastakkaisen mielipiteen rakennusaineina. Jo tässä vaiheessa keskustelua on huomattavissa, että tässä keskustelusäikeessä tarkoituksellisesti viitataan eri historian tapahtumiin eri tavalla ja pyritään samoilla argumentointitavoilla, joita edellinen kirjoittaja on käyttänyt, vakuuttamaan oma väite edellisiä vastaväitteitä pätevämmäksi. Seuraavissa säikeen puheenvuoroissa tämä argumentointiprosessi jatkuu samantapaisena muidenkin keskustelijoiden kirjoituksissa. Seuraavaksi olen yhdistänyt säikeen 1. loput puheenvuorot yhteen, jotta keskustelijoiden vuorovaikutus tulisi esille sellaisena, kuin se on ilmennyt Wikipedian Kosovo War – keskustelupalstalla.

30 At least the article is not NPOV so please do it so or I think the article should be
31 closed and be given access only to members to be changed.

32 **This article is neither neutral nor correct, it focuses on pointing out KLA acts**
33 **and makes no mention of the much more numerous atrocities and massacres by**
34 **the Serbian military. I'm truly shocked to see this article here, it needs to be**
35 **changed. I'm sure the writer of this article is either Russian or Serbian. This**
36 **piece of propaganda needs a desperate re-write.** —Preceding [unsigned](#) comment
37 added by [68.88.253.125](#) ([talk](#)) 19:12, 31 October 2008 (UTC)

38 As i have read the article the intend is clearly anti-NATO and anti-KOSOVO If you
39 would read it you would understand as the Yugoslav forces were the peacekeepers
40 and NATO started the war.I will clean some some content now.[82.114.81.146](#) 18:50,
41 17 May 2007 (UTC)

42 Please NEVER compare what happened in the Holocaust with Kosovo- it is an
43 extremely tenuous subject with Serbs. 1.5 million Serbs were murdered by Nazis and
44 Croatian Ustashe during WWII. To compare losses of under 10,000 in an internal
45 insurgency in Kosovo to the Holocaust is ridiculous. —Preceding [unsigned](#) comment
46 added by [128.227.69.56](#) ([talk](#)) 21:09, 12 February 2008 (UTC)

47 It was over 10,000, and would have been more had NATO not stopped Serbia. Also
48 Kosovo was inhabited by Albanians long before Serbs had invaded the balkans in the
49 7th century, and had been called Dardania originally. --[Vepton](#) ([talk](#)) 02:28, 9 June
50 2009 (UTC)

51 I think that the comments above were written by people who were parts of the two
52 opposing sides in the conflict, so their opinions have a risk to be biased. I am an editor
53 who was not participating in any way and have had mixed attitudes during the conflict
54 throughout the years. I have reviewed the article and it looks OK. The discussion
55 about the neutral point of view has largely disappeared so I am going to remove the
56 POV label. Incidentally, for the NATO advocate above, Wikipedia is an encyclopedia
57 and it is certainly not a room for wild speculations what would have happened if
58 Serbia were not bombed, especially not speculations that would use highly inaccurate
59 and emotionally loaded analogies. Wikipedia is focusing on facts, not on wild
60 speculations about alternative worlds. The facts are described in the article rather
61 well. --[Lumidek](#) ([talk](#)) 20:02, 26 February 2008 (UTC)

62 It is extremely hard/ impossible to have a neutral view on a war especially on a
63 website mostly edited by Americans (myself included). The reason is because of the

64 destructive nature of war and that usually the side that wins is the one with the least
65 damage to its infrastructure. If a country is damaged by a war and its citizens are
66 angry, you are not going to get a neutral viewpoint from their mouths. Same goes for
67 the victors, they are not going to admit their losses were due to inferior/ flawed
68 technology. [WikiWiznerd](#) ([talk](#)) 00:10, 9 April 2008 (UTC)

69 *Säie 1. Puheenvuorot 3-8. Neutral point of view*

Säikeen 1. puheenvuoroissa 3-8 jatketaan keskustelua artikkelin näkökulman neutraaliudesta (NPOV, neutral point of view). Säikeen ensimmäisessä puheenvuorossa riveillä 30-31 Kosovon sota -artikkelin muokkaus halutaan rajoittaa vain rekisteröityneille. Riveillä 32-37 artikkelin väitetään tuovan esille vain KLA:n (Kosovo Liberation Army) pahat teot jättäen Serbian armeijan väärinkäytökset huomioimatta. Kirjoittaja kokee olevansa ”todella shokeerattu” (truly shocked) nähdessään artikkelin ja esittää että se pitää heti muuttaa. Yhdysvalloista, Texasissa sijaitsevalta palvelimelta tullut viesti esittää myös, että artikkelin kirjoittajan täytyy olla kotoisin Venäjältä tai Serbiasta ja että tämänlaatuinen ”propaganda” pitäisi kirjoittaa uudestaan.

Riveillä 30-31 kirjoittaja näkee ainoaksi mahdollisuudeksi päästä neutraaliin näkökulmaan rekisteröimättömien kirjoittajien sulkemisen pois keskusteluista. Näin ensinnäkin rinnastetaan ”asialliseen” keskusteluun sopivaksi vain omalla nimellä tai nimimerkillä keskustelevat ja loput nähdään epäneutraaleina keskustelijoina. Lisäksi nähdään neutraali tai objektiivinen keskustelu suotavaksi tämänkaltaisilla keskustelualustoilla. Seuraavilla riveillä kirjoittaja ottaa taas osaa Kosovon sodasta käytyyn keskusteluun määräistämällä artikkelissa esitetyt pahat teot ja paheksumalla näiden vastaamattomuutta todellisuuden kanssa. Hän vetoaa omiin tunteisiinsa argumentoinnissaan, jossa hän paheksuu sitä, että monet (numerous) serbien tekemät pahat teot on jätetty kertomatta. Hänen argumentoinnissaan serbit ja venäläiset yhdistetään propagandan levittäjiin ja raakuuksien tekijöihin. Mielenkiintoista on, että tämä tehdään niin, että perustellaan määrällisesti näinkin ”epämäärällistä” aihetta. Tämä argumentointitekniikka vertautuu hyvin Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan (85–89, 1971) kuvaamaan kvasiloogiseen argumentointiin, jossa Perelmanin ja Olbrechts-

Tytecan määrän lokuksen avulla lukija vakuutetaan siitä, että suurempi määrä pahoja tekoja vähentäisi jollain tavalla pienemmän määrän pahoja tekoja merkitystä. ”Pahuus” määrällistetään ja täten saadaan argumentille voimaa.

Myös seuraava puheenvuoro (rivit 38–41) jatkaa edellisen linjalla syyttäen Kosovon sota -artikkelia Naton ja Kosovon vastaiseksi. Kirjoittajan mukaan artikkelista saa kuvan, että Jugoslavian joukot olivat ”rauhanturvaajia” ja Naton joukot sodan aloittajia. Lopussa hän ilmoittaa ”siivoavansa” sisältöä.

Rivien 38–41 puheenvuorossa kirjoittaja esittää tulkintansa artikkelista, jonka hän esittää olevan väärä, koska hän joutuu siivoamaan sisältöä. Sisällön siivoamisella hän tarkoittaa, että hän erottaa rauhanturvaajat Jugoslavian armeijasta Kosovon sodan aikana. Lisäksi hänen mukaansa myös Naton joukkojen sodan aloittaminen on tieto, joka kaipaa ”siivoamista”, jonka tulkitsen viittaavan siihen, että hänen mukaansa Nato ei ”aloittanut” sotaa.

Seuraava puheenvuoro riveillä 42-46 tarttuu juutalaisten joukkomurhan ja Kosovon tapahtumien rinnastukseen ensimmäisessä puheenvuorossa (rivit 1-6). Tämä USA:n floridalaiselta palvelimelta viestin lähettänyt kirjoittaja haluaa tuoda esille rinnastuksen erityisen ”hataruuden” serbeihin liitettynä. Hän tuo esille, että 1,5 miljoonaa serbiä murhattiin natsien ja Kroatian ustashan toimesta toisessa maailmansodassa. Hänen mukaansa alle 10 000:n ”sisäisen kapinallisen” kuoleman vertaaminen toisen maailmansodan tapahtumiin on naurettavaa.

Tämä puheenvuoro on mielenkiintoinen, koska se on suora vastakkaisrinnastus aikaisempiin Kosovon albaaneja ja Natoa puolustaviin, sekä serbejä kritisoiviin – puheenvuoroihin. Se ensinnäkin vastaa serbien ja natsien rinnastamiseen sanomalla sen olevan hatara ja näin erottamalla nämä toisistaan. Kirjoittaja perustelee tätä hataruutta ensinnäkin sillä, että serbejä tapettiin natsien ja kroaattien toimesta 1,5 miljoonaa, sekä sillä että 10 000 kuollutta sisäistä kapinallista ei oikeuta määrällisesti toisen maailmansodan kansanmurhan vertailemiseen. Ensinnäkin hän erottaa serbit täysin natsista, olivathan serbit natsien uhreja toisessa maailmansodassa. Lisäksi kirjoittaja näkee 10 000 kuollutta vähäpätöisempänä uhrimääränä ja täten vertauskelvottomana toiseen maailmansotaan. Lisäksi hän käyttää Kosovon albaaniuhreista nimitystä ”sisäiset kapinalliset”, eikä etnistä nimitystä vähentäen näin kansanmurhaväitteen tehoa.

Käyttäjäprofiililla ”Vepton” kirjoittava henkilö haluaa kommentoida edellistä puheenvuoroa lisäämällä, että Kosovon uhrien lukumäärä (10 000) olisi ollut paljon isompi, jos Nato ei olisi estänyt Serbiaa. Kosovo oli kirjoittajan mukaan albaanien asuttama jo paljon ennen kuin serbit valloittivat Balkanin 600 -luvulla ja oli silloin nimeltään Dardania.

Tässä käytetty, ns. varhaishistorialla vakuuttaminen on usein toistuva tapa oikeuttaa artikkelissa esitettyjä tapahtumia. Vaikka tässä nimenomaisessa säikeessä Balkanin varhaishistoriaan ei niinkään viitata, on tämä puhetapa muissa säikeissä suhteellisen yleinen (vrt. Arpo, 2005). Kirjoittaja käyttää tässä Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan (1971) kuvaamaa kvasiloogista argumentointia esittäen, että jos Nato ei olisi hyökännyt, uhrimäärä olisi ollut isompi (vrt. Visuri, 2000). Toisaalta, koska albaanit

asuttivat Balkania jo ennen 600 -lukua, kuuluu se todellisuudessa oikeutetusti heille. Tämä ns. todellisuuteen perustuva argumentointi (Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1971 & Perelman, 1996) on yleinen tapa oikeuttaa erinäisiä tapahtumia Balkanilla (Kuusisto, 1996, Arpo, 2005). Tässä argumentointitavassa otetaan joku argumentoijan lähtökohtiin sopiva historiallinen tapahtuma tai aikakausi ja sillä ikään kuin luonnollistetaan alueen kuuluminen jollekin kansalle tai ihmisille. Niin serbit kuin albaanitkin käyttävät samantapaista retoriikkaa omien väitteidensä tukena. Historian merkityksen Balkanin alueen ihmisten nykypäivälle voikin nähdä olevan suuri. Tässäkin lyhyessä puheenvuorossa kirjoittaja yhdistää ensinnä tietyn historiallisen jakson nykypäivään (Dardania ja Kosovo), jonka kautta hän esittää serbit valloittajina ja albaanit alueen alkuperäisasukkeina. Serbit käyttävät hyvin samankaltaista retoriikkaa vain sillä erotuksella, että oikeutus otetaan eri historian aikakaudesta, albaanit nähdään valloittajina ja serbit alkuperäisasukkaina.

Toinen, monissa muissakin kohdin aineistoa esille tullut vakuuttamisen tapa, on määrällä vakuuttaminen. Tämä ns. määrän lokus (vrt. Perelman & Olbrechts-Tyteca, 85-89, 1971) tulee esille yhä uudestaan ja se tulkitaan molempien vastaväittäjien keskuudessa relevantiksi oikeuttamisen tavaksi (ks. rivit 31-50). Tätä vakuuttamisen tapaa korostaa luultavasti se, että kyse on Wikipediassa käydystä keskustelusta, jossa keskustellaan pääosin artikkelin yksityiskohtien paikkaansapitävyydestä. Mielenkiintoista kuitenkin on, että tämä määrän lokus on levinnyt vakuuttamaan myös laajemmin sodan oikeuttamista keskustelijoiden keskuudessa. Tässä yhteydessä tekojen tuomittavuuden ei luulisi olevan enää määrästä kiinni⁴¹.

---

⁴¹ Esim. määrän ja laadun lokuksen vakuuttavuutta eri konteksteissa voidaan miettiä (Perelman & Olbrecht-Tyteca, 1971)

Riveillä 51–61 nimimerkillä ”Lumidek” kirjoittava henkilö epäilee, että edellä esitetyt kommentit ovat vastakkaisten osapuolien edustajien puheenvuoroja, joten on riski, että kirjoittajien mielipiteet ovat puolueellisia. Kirjoittaja esittää olevansa editori, joka ei ole osallistunut keskusteluun millään tavalla ja jolla on ollut vaihtuvat asenteet konfliktiin vuoden aikana. Hän sanoo arvioineensa artikkelin ja se näyttää hänen mielestään hyvältä. Kirjoittajan mukaan keskustelu neutraalista näkökannasta on loppunut ja siksi hän aikoo poistaa POV -merkinnän. Lumidek haluaa kuitenkin ilmoittaa edelliselle kirjoittajalle, että Wikipedia on tietosanakirja, eikä paikka keskustella villeistä spekuloinneista mitä olisi tapahtunut, jos Serbiaa ei olisi pommitettu. Erityisesti se ei ole kirjoittajan mukaan paikka spekulatioille, joissa esitetään paikkansapitämättömiä ja tunteellisesti latautuneita analogioita. Wikipedia on kirjoittajan mukaan fokusoitunut esittämään faktoja, ei villedä spekulatioita muista mahdollisista maailmoista. Faktat on kirjoittajan mukaan esitetty artikkelissa hyvin.

Tämä ns. ulkopuolisen puheenvuoro tuo mielenkiintoisen lisän käytyyn keskusteluun. Lumidek korostaa omaa puolueettomuuttaan ja ulkopuolisuuttaan, vaikka samaan aikaan osallistuu käytyyn keskusteluun. Hän korostaa omaa valtaansa esittämällä, että hänellä on oikeus poistaa POV -merkintä ja lopettaa keskustelu. Kirjoittaja pyrkii olemaan ottamatta mitään kantaa käytyyn keskusteluun paheksuen samalla paikkansapitämättömyyttä ja tunteellisuutta. Lumidek käyttää itse analogioita kuten villiys (vs. järjestyneisyys), tunteellisuus ja tietokirjamaisuus. Wikipedian hän rinnastaa ensyklopediaan, jossa tieto on tunteetonta ja faktoihin perustuvaa, eikä omakohtaista. Tätä keskustelua käydään Wikipediassa myös muilla foorumeilla ja sen voi nähdä yhtenä merkittävänä haasteena koko Wikipedian tulevaisuudelle (vrt. Mikkonen, 2010a & 2010b). Argumentointitekniikkoina kirjoittaja käyttää sekä

rinnastavaa että erottavaa (assosiatiivinen ja dissosiatiivinen) tekniikkaa. Toisaalta hän rinnastaa Wikipedian tietokirjaan, joka perustuu vain faktoihin. Samalla hänellä on näkemys, että Kosovon sodasta on mahdollista saada todellista ja etäännytettyä tietoa.

WikiWiznerd -nimimerkillä esiintyvä kirjoittaja tarttuu edellisessä puheenvuorossa esitettyyn mielipiteeseen sodan eri osapuolten puolueellisista kirjoituksista. Hänen mukaansa on todella vaikeaa/mahdotonta muodostaa neutraalia näkemystä sodasta erityisesti internet -sivulla, jota editoivat enimmäkseen amerikkalaiset. Hänen mukaansa syy on sodan tuhoisassa luonteessa ja siinä, että voittajaosapuolella on vähemmän tuhoja infrastruktuurissaan. Jos maa on sodassa tuhottu ja kansa on vihainen, ei sen suusta tulla saamaan neutraalia näkemystä. Sama pätee kirjoittajan mukaan myös voittajiin, he eivät tule myöntämään huonommasta/virheellisestä teknologiasta johtuvia menetyksiään.

WikiWiznerdin puheenvuoron voi nähdä ns. relativistisena kannanottona edellä esitettyihin kantoihin. Neutraalia totuutta ei ole mahdollistakaan saavuttaa, koska sodan osapuolet ovat aina sidoksissa omaan tilanteeseensa joko ns. voittajana tai häviäjänä. Tässä puheenvuorossa voidaan nähdä tuulahduksia foucaultlaisesta ajattelusta, jossa ei pyritäkään laittamaan asioita (Kosovon sotaa) tiettyyn muottiin (objektiivinen totuus), vaan pyritään purkamaan sitä historiallisessa kontekstissään (Flyvbjerg, 2000). Tällöin mielenkiinnon kohteena voisi ”todellisten tapahtumien” sijaan olla serbien ja Kosovon albaanien kokemukset ja tulkinnat sodasta.

Burke (1945 & 1969) korostaa retorisessa teoriassaan, että retoriikka syntyy konfliktin kautta. Ristiriitatilanteissa joudutaan käyttämään erilaisia vakuuttamis- ja oikeutuskeinoja, jotta ihmisten väliset erimielisyydet saadaan peitettyä ja sosiaalisuutta synnytettyä. Konfliktit ja niitä peittävät identifikaatioprosessit ovatkin retoriikan lähtökohtia ja samalla edellytyksiä koko inhimilliselle kanssakäymiselle. Jäljempänä oleva taulukko (Taulukko 2.) on kerätty valitusta Wikipedian Kosovon sota -artikkelin ympärillä käydystä englanninkielisestä keskustelustan osasta, jossa identifioimalla ja erottamalla asiakokonaisuuksia (aikakaudet, paikat, etnisyys jne.) toisiinsa ja toisistaan saadaan ne näyttämään ”luonnollisesti” oikeutetuilta. Kun Wikipedian keskustelua vertaa valtamediassa käytyihin politiikkojen keskusteluihin (esim. Kuusisto, 1996), voidaan nähdä, että samat vakuuttamisen tavat heijastuvat⁴² vallassa olevien keskusteluista arkipuheenvuoroihin ja päinvastoin. Wikipedia on erityisen mielenkiintoinen kanava seurata sitä mikä päättyy totuudeksi ja mikä ei, kun keskustelijoina ovat muut kuin auktoriteettiasemassa olevat puhujat.

---

⁴² Heijastus -metafora ei viittaa tässä deterministiseen heijastumiseen. Se tarkoittaa sitä, että sekä hallinnollinen, että arkinen kieli viittaa samoihin tulkintakehyksiin aktiivisesti niitä ylläpitämällä. Molemmissa positioissa myös muutos ja ”väärintulkinta” on täysin mahdollista.

Identifioinnit	Eronteot
Serbian armeija – NATO -vastaisuus	Omat intressit - serbivastaisuus
Hitler- Milosevic	Hitler-Milosevic
Nato - Ihmisoikeudet	Serbian armeijan teot (numerous atrocities & massacres) – KLA:n teot (acts)
Kosovon sota- toinen maailmansota	Jugoslavian joukot - rauhanturvaajat
Serbia (sis. Kosovo)- Saksa/USA	Naton joukot - sodan aloittajat
Naton epäonnistuminen Kosovossa – Naton epäonnistuminen Irakissa/Afganistanissa	Juutalaisten joukkomurha – Kosovon tapahtumat (rinnastuksen hataruus)
Venäjä/Serbia - Propaganda	Serbit - natsit
Albaanit - kapinalliset	Alkuperäisasukkaat (oikeutetut) - serbit
1 500 000 – 10 000 (määrällistäminen)	Puolueellisuus – kirjoittaja/ editori
Historia-nykypäivä	Wikipedia – Spekuloinnit/ analogiat
Kosovo - Dardania	Sota aiheena - objektiivisuus
Serbit - valloittajat	
Puolueellisuus – eri sodan osapuolet	
Wikipedia – Faktat/ NPOV	
Sota aiheena – puolueellisuus	

Taulukko 2. Kosovon sota -artikkelista käytyjen keskustelujen taustalla olevia rinnastuksia ja erontekoja

Näyttäisi siltä, että molemmilla osapuolilla on hyvin samanlaiset tavat perustella omia näkemyksiään. Monissa puheenvuoroissa keskustelijat käyttävät hyvin samanlaisia identifikaatioita ja erontekoja sekä albaaninäkemystä että serbinäkemystä puolustaessaan. Ainut ero on siinä, että näkemykset ovat ikään kuin toistensa peilikuvia. Kun albaaninäkökulmasta esitetään lukuja, tapahtumia tai rinnastuksia tietynlaiseksi, esitetään ne serbinäkökulmasta vastakkaiseksi. Nato voidaan nähdä ihmisoikeuksien puolustajana tai ihmisiä tappavana hyökkääjäjärjestönä. Serbian/Jugoslavian armeija voi olla joko omaa maataan puolustava uhri tai massamurhia tehnyt hyökkääjä ja valloittaja. Jokainen identifikaatio ja eronteko on mahdollista kääntää vastakkaiseksi, jolloin kirjoitettu näkemys muuttuu puolueelliseksi. Kahdessa viimeisessä puheenvuorossa viitataan tähän puolueellisuuden ja puolueettomuuden paradoksiin ilman, että siihen esitettäisiin mitään varsinaista ratkaisua. Toisaalta Wikipedian toivotaan olevan puolueeton, vaikka ei nähdä mahdollisena saada sodasta puolueetonta tietoa. Näiden vakiintuneempien wikipedistien näkemyksiä voikin tulkita siten, että aiheista tulisi kirjoittaa vain sellaisten henkilöiden, jotka pystyvät tarkastelemaan tapahtumia niiden ulkopuolelta.

Wikipediassa puolueettoman ja puolueellisen puheen jaottelu on haasteellista, koska puheenvuorojen sisälle rakennettu ethos (vrt. Aristoteles, 2000) joudutaan tulkitsemaan usein ilman taustatietoa kirjoittajasta. Ainut merkintä, joka kirjoittajasta jää on ip-osoite, joka ei yksistään kerro kirjoittajasta juuri mitään⁴³. Keskusteluissa kirjoittajien kannat ja ”ethos” tulkitaan vastaajien omien stereotyyppisten tulkintakehysten kautta ja täten ns. peilikuvavaikutus saa jatkuvasti vahvistusta tulkintojen ja puheenvuorojen edetessä. Toisaalta kirjoittajat näyttäisivät aktiivisesti

---

⁴³ Se, kirjoittavatko kirjoittajat nimimerkeillä vai ip-osoitteen takaa riippuu usein artikkelin aihepiiristä. Ristiriitaisemmista aiheista kirjoitetaan yleensä anonyyminä. Sodat ja konfliktit näyttäisivät olevan yksiä esimerkkejä tällaisista aiheista.

rakentavan puheenvuoroissaan ethosta, jonka kautta kirjoittaja voidaan asemoida seuraavassa luvussa (luku 3.3) esittämieni (serbimyönteinen, Kosovon albaanimyönteinen ja ”neutraali”) kirjoitustapa -tulkintakehysten sisään.

Burken (1969) mukaan identifikaatio korvaa erottumisen niin, että muodostaaksemme yhteyden toisiin ihmisiin tarvitsemme käsitteitä, tarinoita ja ”totuuksia”, jotta voimme ylittää erilliset kokemusmaailmamme samankaltaiseksi. Toisaalta eronteko on identifikaation toinen puoli, koska myös siinä peitämme erot ”meistä” muodostamalla eroja meidän ja heidän välille (vrt. Hall, 1999). Serbeistä puhutaan aineistoissa yhtenäisenä kansana, vaikka ei ole pitkää aikaa siitä kun heidän yhteinen kansansa oli kaikki entisen Jugoslavian alueella asuvat⁴⁴. Samoin Kosovon albaanit puhuvat meistä viitaten yleensä vain Kosovon alueella asuviin albaaneihin ja jättäen Albanian albaanit ulkopuolelle (ei meitä eikä heitä). Samalla Kosovon (serbit, romanit jne.) ja Serbian alueella (albaanit, kroaatit, romanit jne.) asuvat muut etniset tai uskonnolliset ryhmät historiallisine perinteineen ja tapoineen aktiivisesti ”unohdetaan” osana ”meitä”. Identifikaatio ja eronteko näyttäytyvät näissä esimerkeissä jatkuvasti osana toinen toistaan.

Näitä identifikaatioprosessaja tapahtui paikanpäällä Serbiassa jatkuvasti. Niillä rakennettiin samaan aikaan eroa historiaan ja toisaalta etsittiin uutta ”historiaa”, jolla oma ”identiteetti” saatiin muodostettua. Hyvinä esimerkkeinä olivat serbeillä kyyrillisten kirjaimien ottaminen käyttöön ja ortodoksiuskonnon korostaminen. Kun Jugoslavian aikana olivat latinalaiset aakkoset vielä yleisesti käytössä myös Serbiassa,

---

⁴⁴ Kun olin Serbiassa työharjoittelussa, kävimme mielenkiintoisia keskusteluja paikallisten vanhempien työntekijöiden kanssa, joissa he usein viittasivat entisen Jugoslavian aikaan jolloin ei millään tavalla eroteltu kansalaisia etnisen tai alueellisen taustan perusteella. Kun sotien seurauksella Jugoslavia hiljalleen kutistui, jouduttiin hiljalleen askel askeleelta erottelemaan ketkä ovat ”meitä” ja ketkä ”heitä”.

lapset ja aikuiset oppivat käyttämään niitä arjen toimissa ja kyyrilliset kirjaimet alkoivat hiljalleen poistua käytöstä. Sotien ja ääri-isänmaallisuuden nostaessa päätään, alkoivat serbit korostaa omia ”juuriaan” ja hiljalleen myös käyttämään kyyrillisiä aakkosia uudestaan. Samoin kävi ortodoksiselle uskonnolle. Kun ennen Jugoslavia oli ”uskonnoton”, oli kroaattien ja serbien välillä arjen käytännöissä suhteellisen vähän eroja. Jugoslavian hajotessa saivat katolisuus, ortodoksisuus ja islam uutta tuulta purjeisiinsa ja ennen ”uskonnottomasta” valtiosta tuli uskonnollisilla eroilla jaettu alue. Samalla monet ei-uskonnolliset henkilöt liitettiin ”meihin” pelkästään asuinpaikan perusteella ja laitettiin sotimaan entisiä oman maan kansalaisia vastaan. Identifikaatiot ja eronteot ovat siis edellä analysoidun keskustelun lisäksi jatkuvasti ja yhtäaikaaisesti osa ihmisten arkea. Puheenvuoroissa ja keskusteluissa niitä voidaan koko ajan muokata, purkaa ja rakentaa sen mukaan miten keskustelu etenee. Tässä kappaleessa olen pyrkinyt tuomaan tätä prosessia esille.

3.3 Keskustelu tiedon puolueellisuudesta

Kosovo War -artikkelista käydyn keskustelun otsikot vaihtelevat muodollisista artikkelin kielioppivirheiden, lauserakenteiden ynnä muiden korjaushuomioista poliittisiin debatteihin. Käyn tässä luvussa läpi mitä aihepiirejä keskustelussa on tullut esille ja millaista keskustelua näiden aihepiirien puitteissa on käyty. Olen jäsentänyt aineistoani erilaisiin kirjoitustapakehyksiin⁴⁵, jotka määrittelen diskurssianalyysistä tuttuun tapaan *verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta* (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2004).

Edellä esitelty määritelmä ei kerro millä perusteilla systeemit ovat eheitä ja säännönmukaisia. Omassa aineistossani perimmäiseksi perusteeksi jää tekemäni tulkintatyö, joka tukeutuu paljolti merkityksiin, jotka olen muiden kirjoittajien tulkinnut tulkitsevan edellisistä puheenvuoroista. Lisäksi perustan omat tulkintani eheydestä ja säännönmukaisuudesta kokemuksiini aikaisemmista keskusteluista paikanpäällä Serbiassa, sekä esityksieni yhteydessä Suomessa ja Hollannissa (Mikkonen, 2010a & 2010b) käytyyn aiheeseen liittyvään keskusteluun.

Jäljempänä esiteltävät kirjoitustapakehykset ovat ideaalimalleja niistä monituisista jäsenystavoista, joita kirjoittajat käyttävät kirjoittaessaan ja väitellessään Wikipediassa Kosovon sodasta. (ks. jäsenystavoista Jokinen, Juhila & Suoninen; 2004). Kiinnitän eri kirjoitustapakehykset Wikipedian keskustelun ulkopuoliseen poliittiseen todellisuuteen⁴⁶. Artikkelin puolueellisuus sodan tapahtumien ja

---

⁴⁵ Voidaan myös puhua tulkintakehyksistä (Goffmann, 1986), tulkintarepertuaareista ym. mutta olen valinnut tähän aineistoani paremmin kuvaavan termin ”kirjoitustapa-kehys”.

⁴⁶ Voidaan tietysti aina kyseenalaistaa se mikä on ”ulkopuolista” poliittista todellisuutta ja mikä ei.

seurausten suhteen on aihepiirinä osa jäsenystä, jossa eri myyttiset kertomukset ja tiedotusvälineiden kertomat ”totuudet” sekoittuvat sujuvasti keskenään. Tässä tulkintakehyksessä artikkelilta vaaditaan ”neutraaliutta” eri näkökannoista katsottuna. Puolueellisuus ja neutraalius ovat itsessään kehyksiä, jotka tarvitsevat toinen toisiaan. Ilman ajatusta neutraalin tiedon mahdollisuudesta olisi artikkelin syytely puolueelliseksi ilman pohjaa. Keskustelujen puheenvuoroissa nähdäänkin useimmiten implisiittisesti ”puolueettomaksi” puheeksi vain sellaiset väitteet, jotka ovat kirjoittajan oman näkökulman mukaisia tai niitä tukevia. Näiden omien näkökulmien taustalla taas on useimmiten monet etniset, historialliset, kielelliset ja monet muut kirjoittajan kontekstiin liittyvät tekijät.

Serbimyönteinen kirjoitustapa

Seuraavassa suhteellisen aggressiivisessa puheenvuorossa (Puheenvuoro 1.) kirjoittaja esittää omat epäilynsä artikkelissa esitettyjen lukujen oikeellisuudesta. Samalla hän pyrkii myös antamaan toiselle osapuolelle ”terroristin” leiman (”in truth they killed thousands of terrorists in self defense...”), jolla oikeuttaa oman puolen teot puolustuksena. Lopussa kirjoittaja vielä vetoaa lukijan tunteisiin uhkaamalla lähettää kuvan serbialaisesta vauvasta, joka on palanut elävältä 1999 Prizrenissä, mikäli ”albaanien valheita” ei poisteta. Lisäksi kirjoittaja vetoaa lukijan järkeen (”Anyone who has at least little brain...”), jotta hän tajuaisi kyseenalaistaa Clintonin ja Naton väitteet.

1.000 Serbs killed by terrorist albanians? Is someone kidding to me? NATO, USA, Clinton claimed Serbs killed 500 000 albanians (in truth they killed thousands of terrorists in self defense actions in Serbian Kosovo) and that albanians killed 1.000 Serbs. Terrorist so called "KLA" killed both albanians (they considered that are cooperating with Serbs) and Serbs. Today many of murders on albanians committed by terrorist "KLA" are attributed to Serbs.

Anyway, it's on you who are you going to believe, USA that said 500 000 albanians were killed for 3 years, while only 1.000 Serbs were killed, or Serbs who claimed 10.000 Serbs were killed. If they would lie, they would say 100.000 Serbs were killed or something like that.

I believe we should change number of killed Serbs to at least 4.000 to 10.000, if you don't agree with me tell me why and let's discuss it. And yeah if someone doesn't delete albanian lies from this articles I will send pictures of Serbian baby Sava burned allive near prizren in 1999, Serbian baby slaughtered near Gnjilane, burned churches etc. and then ask yourselves who was ethnic cleansing who. Anyone who has at least little brain could see demographic cards from those years and you can clearly see that every year Clinton and NATO (USA) claimed that Serbs killed 500.000 albanians, more and more Serbs were killed, so less and less Serbs were those years in this Serbian province. --[Србија до Токија \(talk\)](#) 11:55, 10 December 2007 (UTC)

Säie 2. Puheenvuoro 1. Numbers

Kirjoitus on hyvä esimerkki siitä miten kirjoittaja käy jatkuvaa dialogia kuvitellun vastapuolen kanssa samalla toistaen monia historiallisia ja kulttuurisia puhe- ja väitöstapoja. Se mihin viitataan, on USA:n ja albaanien ”valheelliset” väitteet vääristä

lukuista, uhrien määrän oikeutus ”itsepuolustuksena” ja vauvojen polttamiset, sekä poltetut kirkot. Koska vastapuoli on tehnyt pahuuksia, se valehtelee ja toisaalta koska vastapuoli valehtelee, se on tehnyt pahuuksia. Syytösten lomassa otetaan kuitenkin huomioon myös mahdolliset vastalauseet ja jopa kutsutaan ”keskusteluun” lukujen oikeellisuudesta.

Kosovon albaani (tai Nato) -myönteinen kirjoitustapa

Kirjoittaja nimimerkillä Ferick esittää lainauksen Kosovon sota -artikkelista (toukokuun vuoden 2006 versio), jossa puhutaan vuoden 1998 tapahtumista. Hänen mukaansa se on hyvä esimerkki siitä kuinka artikkeli on kuin pamfletti, jonka on kirjoittanut Serbian hallitus. Artikkelin tulisikin Ferickin mielestä muuttaa sävyn lisäksi myös sisältöään.

"Then, in January 1998, the Western powers got a boost when first they installed Milorad Dodik to be Republika Srpska's prime minister, and then they got Milo Djukanovic installed as President of Montenegro despite serious election irregularities there".?

"A massive fight at the Jashari compound led to the deaths of 60 KLA and supporters in the compound".? The whole article reads as if it came directly from a pamphlet written by the government of Serbia. This will have to change, not just in tone but in substance..[Ferick](#) 17:36, 30 May 2006 (UTC)

Säei 3. Puheenvuoro 1. The whole article is slanted towards Serbs

Tässä puheenvuorossa väitteen esittäjä ei tuo tarkkaan esiin mikä nimenomainen kohta lainatusta tekstistä viittaa siihen, että se on ”kuin Serbian hallituksen kirjoittama pamfletti”. Seuraavissa puheenvuoroissa (ks. Liite 1.) Ferick täsmentää, että ”naurettavan” väitteen, jonka mukaan Jasharin alueen massiiviset taistelut johtivat 60 KLA taistelijan ja niiden tukijoiden kuolemaan lisäksi koko artikkeli on ”sävyltään” serbi-myönteinen. Tässä siis syytetään ensinnäkin artikkelia puolueelliseksi (serbinäkökulmaa tukevaksi) ja toiseksi esitetään väite, että artikkelissa sodan tapahtumia vääristellään. Kuten aikaisemmassa esimerkissä (puheenvuoro 1.), jossa artikkelia väitettiin albaanimyönteiseksi, myös tässä vedotaan ”faktoihin” joita kirjoittajan mukaan vääristellään toisen osapuolen eduksi.

Kahdessa edellisessä puheenvuorossa (1. ja 2.) nähdään ”faktat” (sotatapahtumien luvut, tapahtumat jne.), kirjoitustyyli ja vastapuolen kirjoittajaosapuoli puolueellisena propagoijana, jonka kirjoitukset tarvitsisivat puolueettomampaa lähestymistapaa. Ongelmana tässä puolueettomuudessa on, ettei ole käytännössä olemassa osapuolta, joka voitaisiin tulkita täysin intressittömäksi ja molempia sodan osapuolia tyydyttäväksi tahoksi. Täten siis ratkaisut siitä mikä data jää osaksi artikkelia ja mikä ei, on lopulta kiinni siitä miten Wikipedia -yhteisössä päätösvaltaa saaneet tiedon hallinnoijat äänestyksissään päättävät (ks. Wikipedian demokraattisuus). Seuraavaksi käyn vielä hiukan läpi millaisilla puheenvuoroilla kompromissia on osapuolten välille pyritty hakemaan.

”Neutraali” kirjoitustapa

Kompromissin löytäminen edellisille kirjoitustavoille näyttäisi puheenvuoroja selaillessa ja artikkelia lukiessa olleen vaikeata. Ensinnäkin kompromissia hakevia puheenvuoroja on aineistossa suhteellisen vähän ja toiseksi artikkeli on täynnä merkintöjä (”tägejä”)⁴⁷, joissa varoitetaan spekulatiivisista ja vahvistamattomista väitteistä (original research or unverified claims). Monien äärisuuntiin (serbi-tai Kosovon albaaninationalistien) viittaavien aggressiivisten puheenvuorojen vastaukset saattavat joko rauhoitella ja lieventää otettua kantaa tai ottaa täysin vastakkaisen näkökulman esiintuotuun aiheeseen. Ne harvemmin kuitenkaan johtavat mihinkään kaikkien kirjoittajien hyväksymään konsensukseen. Konsensusta on myös tällä keskustelupalstalla pyritty hakemaan mm. äänestämällä hyväksytyistä lähteistä (ks. Kuva 1.), pyrkimällä hyväksymään se tosiasia ettei ole olemassa mitään puolueetonta totuutta (ks. Säie 1. Puheenvuorot 3-8. Neutral point of view? Rivit 50–60) tai yksinkertaisesti ottamalla selville tapahtumien kulku niin, että siitä on mahdollisimman monella yhteisymmärrys. Nämä tämän keskustelupalstan sisällä toteutetut toimet eivät kuitenkaan ole tuottaneet yksimielisyyttä.

Aikaisemmin esitelty ”Lumidekin” ja ”WikiWiznerdin” välinen keskustelunpätkä (Luku 3.2, Säie 1. Rivit 51-68) on hyvä esimerkki siitä, kuinka tiedon neutraaliudesta keskustellaan ”neutraalisti”. Wikipedian tulisi ”Lumidekin” mukaan keskittyä faktoihin, eikä villeihin spekulatioihin muista maailmoista. WikiWiznerd vastaa tähän, että on todella vaikeaa/mahdotonta esittää neutraalia näkemystä nettisivuilla, joilla suurin osa editoijista on amerikkalaisia. Hänen mukaansa sodan uhrin tai

---

⁴⁷ Tältä osin tilanne on tosin hieman muuttunut vuoden 2010 aikana. Tägejä on poistettu, koska ristiriitainen keskustelu on hiljentynyt aiheen ajankohtaisuuden vähentyessä. Tämä on myös hyvä esimerkki siitä kuinka ristiriitainen tieto hiljalleen muuttuu ”neutraaliksi”.

voittajat eivät voi esittää neutraalia näkemystä, koska he ovat oman vihansa tai voittonsa sokaisemia. Kun Lumidek esittää varauksia ”liian emotionaalisesti latautuneille analogioille”, voi WikiWiznerdin nähdä esittävän varauksia koko sota-aiheisen tiedon neutraaliudelle. Kuten aikaisemmin jo esitin, neutraali kirjoitustapa eroaa Kosovon sota -aihepiirin muista kirjoituksista siinä, että tässä kirjoitustavassa asetetaan kirjoittajan oma puheenvuoro johonkin refleksiiviseen asemaan universaalin yleisön edessä eikä niinkään vastakkaisen näkemyksen edustajien (”erityisyleisö”) edessä. (ks. Perelman & Olbrechts-Tyteca, 17-32, 1971, Perelman, 1996.)

Universaaliyleisölle ja erityisyleisölle suunnatun puheen erottavana merkinä voi nähdä myös sen, että suurin osa universaaliyleisölle suunnatuista ”neutraaleista” kirjoituksista on kirjoitettu nimimerkillä. Nimimerkin takaa Wikipedian ohjeisiin suhtaudutaan vakavammin ja samalla pyritään rakentamaan vahvemmin konsensusta myös äärikantojen välille. Toisaalta voidaan ajatella, että ilman nimimerkkiä kirjoittajan on tuotava tekstin sisällä vahvemmin esille oma kanta ja tähän liittyvä identiteetti (”ethos”).

Olen erotellut edellisiin aihepiirijäsennyksiini liittyen kolme eri kirjoitustapaa, joihin useimmat kirjoittajat aineistossani asettuvat. Väitteiden muoto vaikuttaisi toistavan dialogista mallia (Bakhtin, 1981), jossa kirjoittajat asettuvat joko artikkelin tietoa, editointeja tai puheenvuoroja (1.) albaani-, Nato- tai länsimaalais- myönteiseksi väittäviksi, artikkelin tietoa (2.) serbi-, Venäjä- tai slaavi- myönteiseksi väittäviksi tai (3.) näiden kahden näkemyksen konsensusta hakeviksi. Lisäksi on objektiivisuuteen pyrkivä artikkelin muodollista toimivuutta korostava kirjoitustapa, joka usein kääntyy jommankumman vastapuolista suuntaan. Kahdella pääväittämällä (1. ja 2.) dialogisuus tulee esille mm. siinä, että ne ottavat useimmiten huomioon omissa

väitteissään myös vastapuolen mahdolliset näkökulmat. Molemmat vastapoolit perustelevat omien väitteidensä oikeutusta usein hyvin samankaltaisin argumentein vedoten samoihin ”yleisinhimillisiin” periaatteisiin. Näitä ”yleisinhimillisiä” periaatteita tai yleisön entuudestaan tunnistamia ja yleisiä periaatteita voi Perelmania & Olbrechts-Tytecaa (1971 & Perelman, 1996) mukailleen nimittää lokuksiksi, jotka antavat laajemmat kehykset arvoille, joiden kautta eri positioista kunkin näkemyksiä perustellaan (ks. Kuusisto, 1996). Omassa aineistossani lokuksina voi nähdä valtion tai kansan suvereniteetin (esim. serbien tai Kosovon albaanien), ihmisoikeudet, itsepuolustuksen (arvojen, kansan tai valtion rajojen), puolueettomuuden ja tuhojen laajuuden (ks. taulukko 1.).

Neutraali kirjoitustapa voi käsittää kaksi tapaa tarkastella tietoa. Sen sisällä voidaan keskustella joko tiedon oikeellisuudesta ja faktojen paikkaansapitävyydestä tai sen sisällä voidaan kyseenalaistaa koko kaikkia ympäröivän totuuden olemassaolo. Koska neutraalissa kirjoitustavassa ei rakenneta samalla tavalla kansallista identiteettiä kuin kahdessa muussa esitellyssä kirjoitustavassa (serbi ja Kosovon albaani -myönteinen), sijoittuu siinä identiteetin rakentaminen ja siihen vetoaminen artikkelin kontekstin ulkopuolelle. Neutraalin kirjoitustavan kaksi eri tapaa rakentaa ajatusta objektiivisesta totuudesta voidaankin erottaa sen mukaan miten niissä suhtaudutaan puolueellisesti värittyneeseen argumentointiin. Ensimmäisessä tavassa puhuja vetoaa niin sanottuun länsimieliseen puolueettoman tarkastelijan positioon, jonka kautta asioita voidaan tarkastella konfliktin ulkopuolelta tasapuolisesti kaikki osapuolet huomioon ottaen. Toisessa tätä puolueettomuutta itseään kritisoidaan puolueellisuudesta eikä pyritäkään asettumaan asemaan, jossa ei otettaisi huomioon myös ”ulkopuolisen” sidoksia tapahtumien arvioinnissa.

4. Yhteenvetoa, johtopäätöksiä ja pohdintaa

Kun eletään vuotta 2010, alkaa Kosovon sota ja siitä käyty keskustelu mediailmiönä rauhoittua. Uutisia aiheesta nousee pinnalle yhä harvemmin ja keskustelu Wikipediassa on alkanut hiljalleen tätä myöten tyrehtyä. Samalla vuosituhannen alun ristiriidat aiheesta hautautuvat ajankohtaisempien aiheiden alle. Tästä huolimatta samantapaisia retorisia kamppailuja käydään samoilla ”säännöillä” yhä uudestaan ja uudestaan eri konfliktien yhteydessä (ks. esim. Famiglietti, 2010). Erilaiset äärikannanotoiksi tulkitut mielipiteet saavat lisävoimaa historiallisista tapahtumista, jotka ovat valikoituneet sen mukaan, että ne tukisivat mielipiteen esittäjien argumentteja. Äärikannanottoja rauhoitellaan suvaitsevaisemmilla näkemyksillä tai ne leimataan liian tunteellisiksi ja ”populistisiksi” edustamaan neutraalia näkemystä. Niin äärikannanottojen kuin neutraalin näkökulman esittäjien vahvana suosikkina voi edelleen nähdä rinnastuksen toisen maailmansodan tapahtumiin, jotka on valjastettu edustamaan pahuutta sen paljaimmassa muodossaan⁴⁸.

Wikipedia, objektiivinen tieto ja totuuden oikeuttamisen keinot kietoutuvat aineistoissani teknologiaksi, jonka juuret ovat valistuksen ajan alkuhämärissä (esim. Vaden, 2007). Ensimmäisen modernin tietosanakirjan juuret voi nähdä Encyclopédie -teoksessa, jonka tarkoituksena oli Denis Diderotin mukaan valistuksen ajan periaatteita noudattaen muuttaa ihmisten tapaa ajatella (Hunt, Hsia & al., 2007). Encyclopédie -teoksen on nähty olleen vaikuttamassa Ranskan 1789 vallankumouksen alkamiseen julistaessaan rationalismin, sekä vapaan ja maallisen ajattelun sanomaa (Blom, 2005). Rationaalisuus, vapaus ja universaali tieto ovat

---

⁴⁸ Tähän liittyen mielenkiintoinen kirja Holokaustista ja sen käytöstä poliittisessa retoriikassa: Antero Holmila (2010): Holokausti.

ideaaleina olleet jo ensimmäisen ensyklopedian syntyaikoina yleviä tavoitteita, joiden kautta valistuksen periaatteet saivat oikeutuksensa. Jürgen Habermas (1985) ja Michel Foucault (1998) ovat omalta osaltaan lähteneet rakentamaan tai purkamaan tätä valistuksen perinnettä ja päätyneet molemmat omiin suuntiinsa.

Olen päätenyt aineistoni, sekä pohdintojeni kautta määrittämään Wikipedian keskustelukäytännöt habermasilaisittain konsensus -keskeisiksi ja foucaultlaisittain konflikti -keskeisiksi (ks. mm. Flyvbjerg, 1998) paradigmoiksi. Nämä kaksi näkemystä havainnollistuvat keskusteluissa erityisesti puhuttaessa artikkelin puolueellisuudesta ja neutraalista näkökannasta tiedon perustana. Kun tiedon oikeellisuutta pyritään oikeuttamaan sen neutraaliudella, peitetään yleensä monia monimutkaisuuksia, jotta päästään toivottuun tulokseen (ks. Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1971, Kuusisto, 1996).

Neutraaliin näkökulmaan pyrkiminen tapahtuu Wikipedian keskusteluissa eri kirjoitustavoissa eri tavoin. Niin sanotut serbimyönteiset ja Kosovon albaanimyönteiset kirjoittajat vakuuttavat kirjoituksissaan oman näkökulmansa neutraaliutta ja oikeudenmukaisuutta, sekä vastapuolen näkökulman puolueellisuutta, epäoikeudenmukaisuutta ja pahuutta. Serbi- ja Kosovon albaaninäkökulmien lisäksi on keskustelupalstoilla myös ns. neutralisoiva näkökulma, jossa liikaa tunteellisuutta, omakohtaisuutta ja puolueellisuutta paheksutaan. Tässä kirjoitustavassa keskustelijat kirjoittavat useimmiten nimimerkeillä, toisin kuin serbi- ja Kosovon-albaanimyönteisissä kirjoitustavoissa, joissa keskustelijat kirjoittavat anonyymeinä ip-osoitteen takaa.

Eri kirjoitustapoihin voi nähdä yhdistyvän organisatorisen näkemyksen Wikipedian keskustelu- ja toimintakulttuureista joukkoina ja yhteisöinä (Haythorthwaite, 2009). Kirjoitustavat, joissa korostetaan serbien tai Kosovon albaanien (tai Naton), tekojen vääryyttä tai oikeudenmukaisuutta, liittyvät yleensä keskustelijoihin, jotka eivät ole osana ns. Wikipedia -yhteisöä. Wikipedia -yhteisön jäsenet (nimimerkin ja tätä kautta profiilin omaavat) sitä vastoin pyrkivät erottumaan näistä ”joukoista” ottamalla roolin tapahtumien ulkopuolisena tarkkailijana. Toisin sanoen ”ethosta” (Aristoteles, 2000) rakennetaan yhteisön sisällä eri tavalla, kuin ns. joukoissa⁴⁹. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi sodan tapahtumien omakohtaisuus saa vakuuttamisen tavoissa positiivisen roolin, mikäli kirjoittaja kirjoittaa ilman profiilia ja negatiivisen roolin mikäli kirjoittajalla on nimimerkki⁵⁰.

Neutraalilla näkökulmalla on oma tehtävänsä niin Wikipediassa kuin laajemminkin tieteen ja journalismin traditioissa. Wikipedian menestys yhtenä käytetyimmistä tietolähteistä on tulosta paljolti siitä, että sen lukijat luottavat tiedon oikeellisuuteen (ks. esim. Christensen, 2010). Luottamus sitä vastoin on paljolti seurausta siitä, että tiedon vakuutetaan olevan neutraalia. Toisaalta esimerkiksi luonnontieteen tuloksista kertovissa artikkeleissa ”totuudellisuuden” kriteeriksi ei riitä esimerkiksi se, että kaikki näkemykset olisivat edustettuina (vrt. Wikipedian NPOV -säännöt). Tärkeintä niissä on useimmiten se, että ”oikea näkemys” on edustettuna. Tässä piilee luonnontieteellisten ja esim. historiasta kertovien artikkeleiden välinen ristiriita. Wikipedian juurten ollessa suurelta osin avoimen lähdekoodin filosofiassa (Vaden, 2007), pätee myös sen toimintatavoissa paljolti samat periaatteet, jotka pätevät

---

⁴⁹ Tähän liittyen voisi vetää analogian myös suomalaiseen poliittiseen puheeseen ja sosiaalisen median merkitykseen siinä. Sosiaalisen median äärimielipiteet nähdään usein sivistymättömän ”kansan” huuteluna, jota poliittinen eliitti ”neutralisoi” liudennetuilla julkisilla lausumillaan.

⁵⁰ Tähän on syynä myös se, että monien kansallismielisempien serbien ja Kosovon albaanien profiilit on poistettu Wikipedian hallinnoijien toimesta.

avoimen lähdekoodin yhteisöissä (ks. esim. Mikkonen, 2007). Avointa lähdekoodia kehittäessä pystytään ristiriidat helpommin ratkaisemaan konsensuksen kautta ns. teknisillä ratkaisulla, sama pätee Wikipediassa keskusteltaessa ja kirjoittaessa luonnontieteellisistä aiheista.⁵¹ Ongelmana Wikipediassa näyttäisi olevan, että politiikkaan, konflikteihin ja historiaan liittyvät aiheet eivät useimmiten ole ratkaistavissa samoilla käytännöillä.

Wikipediassa neutraali näkökulma on mahdollistanut tietokirjamaisen kehityksen ja toiminut eräänlaisena koneistona, jonka kautta tiedon kasaantuminen on saatu liikkeelle (Reagle, 2005). Neutraali näkökulma on ongelmallinen erityisesti silloin, kun artikkelien aiheena on laajan poliittisen debatin alainen aihe. Kun Kosovon sota -artikkeli suljetaan muokkauksilta liiallisten ristiriitojen takia, saavat toiset mielipiteet vahvemman näkyvyyden kuin toiset. Keskustelun katkaiseminen tai tyrehtyminen ei tarkoita sitä, että konflikti olisi ratkaistu. Päinvastoin, Jugoslavian alueen sodat ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka kytemään jääneet etniset ja poliittiset ristiriidat voivat vielä kymmenien vuosien kuluttua leimahtaa täysipainoiseksi sodaksi. Kun erimielisyyttä ei voida ratkaista ”tunteettomalla” ja ”rationaalisella” neutraalilla keskustelulla, ei sitä pidä kuitenkaan sulkea. Wikipedia on laajenemisensa ja monien häiriötekijöidensä takia muuttamassa omaa toimintaansa yhä rajoittuneemmaksi ja suljetummaksi⁵². Tämä kehityskulku on huolestuttava, koska pahimmassa tapauksessa tiedon oletettu avoimuus ja demokraattisuus toimivat eräänlaisina ”propaganda-aseina” vierittää ”oikeaa tietoa” maailmanlaajuiselle yleisölle⁵³. Samalla se kuka

---

⁵¹ Luonnontieteen ja avoimen lähdekoodin retoriikka en lähde tässä enempää avaamaan. Totean vain, että myös niissä on omanlaisensa, omasta aiheestani poikkeava tapa vakuuttaa asioita.

⁵² Ks. esim. Bauwens, 2008 & Kostakis, 2010

⁵³ Voi myös ajatella asian olevan näin joka tapauksessa (ks. Mikkonen, 2007).

tiedon totuudellisuudesta päättää naamioituu hallinnolliseksi teknologiaksi, jossa tekijä on passivoitu ja särmät hiottu näkyvistä⁵⁴.

---

⁵⁴ Tässä hyvänä vertailukohtana toimii ns. hallinnon kieli tai virkakieli, jossa muoto on hiottu niin ”neutraaliksi” että se peittää mahdolliset ristiriidat ja vallan alleen (mm. Heikkinen, 2000)

Lähteet

- Alexander, Jeffrey C. (1991) *Bringing Democracy Back In: Universalistic Solidarity and the Civil Sphere*. Teoksessa C.C Lemert (toim.) *Intellectuals and Politics: Social Theory in a Changing World*. Sage, Newbury Park.
- Aristoteles (2000) *Retoriikka ja runousoppi*. Gaudeamus, Helsinki.
- Aristoteles (2005) *Nikomakhoksen etiikka*. Gaudeamus, Helsinki.
- Arpo, Robert (2005) *Internetin keskustelukulttuurit: Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetaivoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja N:39, Joensuu.
- Axelin, Hanna (2006) *Euroopan Unionin ulkopuolinen identiteetti –rakentuminen ja uudistuminen toimimalla Kosovon jälleenrakennuksen kolmantena osapuolena*. Pro gradu –työ, Tampereen yliopisto.
- Bakhtin, Mihail (1981) *The dialogic imagination: four essays by M. M. Bakhtin*.
- Bauwens, Michel (2005) *The Political Economy of Peer Production*. Saatavissa osoitteesta: <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=499> (6.5.2009)
- Bauwens, Michel (2008) *Is something fundamentally wrong with Wikipedia governance processes? P2P foundation blog*, saatavissa: <http://blog.p2pfoundation.net/is-something-fundamentally-wrong-with-wikipedia-governance-processes/2008/01/07> (20.10.2010)
- Blom, Philipp (2005) *Enlightening the world: Encyclopédie, the Book that Changed the Course of History*. Palgrave Milliam, New York.
- Bowker, G. C.; & Star, S. L. (1999). *Sorting things out: classification and its consequences*. Cambridge, MA: MIT Press
- Burke, Kenneth (1945) *A Grammar of Motives*. New York: Prentice Hall.
- Burke, Kenneth (1969) *A Rhetoric of Motives*. University of California Press.

- Chomsky, Noam (2000) Uusi sotilaallinen humanismi: Kosovon opetukset. Like, Helsinki.
- Christensen, Christian (2010) Three digital myths. Le Monde diplomatique (English edition), Paris. Saatavissa myös: <http://mondediplo.com/blogs/three-digital-myths>. (5.11.2010)
- Dalton, Stuart (2008) Beyond Intellectual Blackmail: Foucault and Habermas on Reason, Truth and Enlightenment. E-Logos - Electric Journal for Philosophy, Prague.
- Famiglietti, Andrew (2010) Negotiating the Neutral Point of View: Politics and the Moral Economy of Wikipedia. Esitys CPOV (Critical Point of View) – konferenssissa 27.3.2010, Amsterdam. Saatavissa: <http://networkcultures.org/wpmu/cpov/> (21.5.2010)
- Flyvbjerg, Bent (1998) Habermas and Foucault: Thinkers for Civil Society. British Journal of Sociology, vol 49.no. 2, London.
- Flyvbjerg, Bent (2000) Ideal Theory, Real Rationality: Habermas Versus Foucault and Nietzsche. Political Studies Association's 50th Annual Conference, The Challenges for Democracy in the 21st Century, London School of Economics and Political Science.
- Foucault, Michel (2005) Tarkkailla ja rangaista. Otava, Helsinki.
- Foucault, Michel (1998) Seksuaalisuuden historia: tiedontahto, nautintojen käyttö ja huoli itsestä. Gaudeamus, Helsinki.
- Foucault Michel (2003) "Nietzsche, Genealogy, History. Essee julkaistu kirjassa Lawrence Cahoon (ed.) From Modernism to Postmodernism, An Anthology. Blackwell Publishing, Cornwall.

- Foucault, Michel (1984) What is Enlightenment? ("Qu'est-ce que les Lumières ?"), Teoksessa Rabinow (P.), éd., *The Foucault Reader*, New York, Pantheon Books, pp. 32-50.
- Goffmann, Erving (1986) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press, Boston.
- Gramsci, Antonio (1979) *Vankilavihkot*. Kansankulttuurit, Helsinki.
- Haavisto, Pekka (1999) *Kesä Balkanilla*. Wutum, Helsinki.
- Habermas, Jürgen (1985) *The Philosophical Discourse of Modernity*. MIT Press, Cambridge.
- Habermas, Jürgen (1990) Discourse ethics: Notes on a program of philosophical justification. *Moral Consciousness and Communicative Action*, sivut: 43-115. MIT Press, Cambridge.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere.
- Hansen, Sean; Berente, Nicholas & Lyytinen, Kalle (2009) Wikipedia, Critical Social Theory and the Possibility of Rational Discourse. *The Information Society* 25, 1. Sivut: 35-59. Routledge, London.
- Haythornthwaite, Caroline (2009) *Crowds and Communities: Light and Heavyweight Models of Peer Production*. Proceedings of the Hawaii International Conference On System Sciences, Big Island, Hawaii. Saatavissa: <https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/9457/HICSS%2042%20PPV%20Jan%202009.pdf?sequence=2> (5.11.2010).
- Heikkinen, Vesa (2000) *Teksti työnä, virka kielenä*. Muut tekijät: Hiidenmaa, Pirjo, Tiililä Ulla. Gaudeamus, Helsinki.
- Heritage, John (1996) *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Gaudeamus, Jyväskylä.

- Henriksson, Jani & Mikkonen, Teemu (2008) Wiki-kokemuksia suomalaisissa organisaatioissa. Tampere University Press, Hypermedialaboratorion verkkojulkaisuja – tutkimusraportteja 7.
- Holmila, Antero (2010) Holokausti. Tapahtumat ja tulkinnat. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Hunt, Lynn, Hsia R. Po-chia, Martin, Thomas R., Rosenwein, Barbara H. & Smith, Bonnie G. (2007) The Making of the West: Peoples and Cultures: A Concise History: Volume II: Since 1340. Bedford/ St. Martins, Boston.
- Hyvärinen, Matti (1996) Vallan retorinen konstruointi. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tampere, Vastapaino.
- Ingram, David (2006) Foucault and Habermas. Julkaistu teoksessa: Gary Gutting (ed.) The Cambridge Companion to Foucault (2nd ed.). Cambridge University Press, Notre Dame.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskursiivinen maailma. Teoksessa Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.
- Juhila, Kirsi (2004) Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.
- Keen, Andrew (2007) The Cult of the Amateur: how today's internet is killing our culture. Doubleday/Currency, New York.
- Kelly, Michael (1994) Foucault, Habermas and the Self-Referentiality of Critique. Kirjassa Michael Kelly (ed.) Critique and Power: Recasting the Foucault/Habermas debate. MIT Press, Massachusett.

- Kostakis, Vasilis (2010) Identifying and understanding the problems of Wikipedia's peer governance: The case of inclusionists versus deletionists. *First Monday*, volume 15, 3. Saatavissa: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2613/2479> (20.10.2010)
- Kuula, Arja (1999) Toimintatutkimus: Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Vastapaino, Tampere
- Kuusisto, Riikka (1996) Sodan retoriikasta. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tampere, Vastapaino.
- Levy, Neil (2004) Foucault as Virtue Ethicist. Julkaistu lehdessä: *Foucault Studies*, No 1, pp. 20-31, December. Saatavissa osoitteesta: <http://cjas.dk/index.php/foucault-studies/article/viewFile/563/606> (19.6.2010)
- Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa (2008) Social Media: Introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere University Press, Tampere. Saatavissa myös sähköisenä Hypermedia laboratory Net Series 17 <http://tampub.uta.fi/haekokoversio.php?id=231>. (22.4.2009)
- Luhmann, Niklas (2004) Ekologinen kommunikaatio. Gaudeamus, Helsinki.
- McIntyre, Alasdair (1987) *After Virtue: a study in moral theory*. Duckworth, London.
- Mikkonen, Teemu (2010a) Kosovo War on Wikipedia, Tracing the Conflict and Consensus on the Wikipedia Talk pages. Esitys Wikipedia CPOV –konferenssissa Amsterdamissa 27.3.2010. Saatavissa: <http://vimeo.com/10750495>
- Mikkonen, Teemu (2010b) Wikipedia and the Foucault-Habermas Debate. Esitys Power & Knowledge –konferenssissa Tampereella 8.9.2010 (<http://www.uta.fi/laitokset/isss/tamcess/sovako/power2010/acceptedsessions.php>). Saatavissa: https://docs.google.com/presentation/view?id=dhj62zx6_33736mhjsgt (14.10.2010)

- Mikkonen, Teemu (2008) Avoimen lähdekoodin käyttäjät sosiaalisena ilmiönä. Hypermedian tutkimusraportteja 7. Tampereen yliopiston Hypermedialaboratorio, Tampere.
- Mikkonen, Teemu (2007a) The Protestant ethic strikes back: Open source developers and the ethic of capitalism. *First Monday*, vol. 12, 2. Saatavissa osoitteesta: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1623/1538>. (26.10.2010)
- Mikkonen, Teemu (2007b) Wikipedia, vapaus ja sensuuri. Artikkelikokoelmassa Wikipedia – monta näkökulmaa avoimeen tietosanakirjaan. *Tieteessä tapahtuu*, Vol. 25, Nro 7. Saatavissa myös <http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/view/319>. (22.4.2009)
- Orwell, George (1972) *The Freedom of The Press*. Orwellin ehdottama esipuhe *Animal Farm* -kirjaan. *The Times Literary Supplement*, London.
- Perelman, Chaïm & Olbrechts-Tyteca, Lucie (1971) *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. University of Notre Dame Press, London.
- Perelman, Chaïm (1996) *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto kirjasta *L'empire rhétorique et argumentation*. Vastapaino, Tampere.
- Ritzer, George (2008) *Sociological Theory*. McGraw-Hill, Boston.
- Rutanen, Reijo (2002) *Serbia, Euroopan sairain mies*. Gaudeamus, Helsinki.
- Simmel, Georg (1999) *Pieni sosiologia*. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Simmel, Georg (2005) *Suurkaupunki ja moderni elämä: kirjoituksia vuosilta 1895-1917*. Gaudeamus, Helsinki.
- Sihvola, Juha (1997) *Aristoteleen retoriikasta*. *Niin&Näin* 1/97. Saatavissa: http://www.netn.fi/197/netn_197_sihv.html (1.11.2010)

- Summa, Hilikka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tampere, Vastapaino.
- Suoranta, Juha & Vadén, Tere (2007) Wikiworld: Political Economy of Digital Literacy, and the Promise of Participatory Media. Saatavissa osoitteesta http://wikiworld.files.wordpress.com/2008/03/suoranta_vaden_wikiworld.pdf (6.5.2009)
- Uurtimo, Yrjö (1997) Käytännön elämä ja kaikkeus Aristoteleella. Niin&Näin, 2/97. Saatavissa: http://www.netn.fi/297/netn_297_uur.html (1.11.2010)
- Ylikoski, Petri (1998) Kuinka argumentti voi epäonnistua? Kirjassa: Kaakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus, Helsinki.
- Vadén, Tere (2007) Wikipedia ja filosofit: Huomioita wikipedioiden epistemologisesta potentiaalista. Artikkelikokoelmassa Wikipedia – Monta näkökulmaa avoimeen tietosanakirjaan. Tieteessä tapahtuu, Vol. 25, Nro 7. Saatavissa myös <http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/view/319>. (14.10.2010)
- Vaden (2010) Notes on "wikistemology" (wiki-epistemology). Esitys Power & Knowledge –konferenssissa Tampereella 8.9.2010 (<http://www.uta.fi/laitokset/isss/tamcess/sovako/power2010/acceptedsessions.php>).
- Visuri, Pekka (2000) Kosovon sota. Gaudeamus, Helsinki.
- Weber, Max (1980) Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. WSOY, Helsinki.

Aineisto

Wikichecker -sivusto:

<http://en.wikichecker.com/article/?a=Talk%3AKosovo+War> (22.6.2010)

Wikipedia artikkelit:

Kosovon sota -artikkeli (englanninkielinen) Saatavissa:

http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_War (22.6.2010)

Neutraali näkökulma -artikkeli (englanninkielinen). Saatavissa:

http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Neutral_point_of_view (5.11.2010)

Neutraali näkökulma -artikkeli. Saatavissa.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Neutraali_n%C3%A4k%C3%B6kulma

(5.11.2010)

Wikipedia: Konsensus -artikkeli. Saatavissa:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Konsensus> (5.11.2010)

Wikipedia artikkelien keskustelupalstat (22.6.2010):

http://en.wikipedia.org/wiki/Talk:Kosovo_War

http://en.wikipedia.org/wiki/Talk:Kosovo_War/Archive_3

http://en.wikipedia.org/wiki/Talk:Kosovo_War/Archive_2

http://en.wikipedia.org/wiki/Talk:Kosovo_War/Archive_1

http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:A_researcher%27s_guide_to_discussion_page

s

Liite 1.

Säie 2. Numbers

1.000 Serbs killed by terrorist albanians? Is someone kidding to me? NATO, USA, Clinton claimed Serbs killed 500 000 albanians (in truth they killed thousands of terrorists in self defense actions in Serbian Kosovo) and that albanians killed 1.000 Serbs. Terrorist so called "KLA" killed both albanians (they considered that are cooperating with Serbs) and Serbs. Today many of murders on albanians committed by terrorist "KLA" are attributed to Serbs.

Anyway, it's on you who are you going to believe, USA that said 500 000 albanians were killed for 3 years, while only 1.000 Serbs were killed, or Serbs who claimed 10.000 Serbs were killed. If they would lie, they would say 100.000 Serbs were killed or something like that.

I believe we should change number of killed Serbs to at least 4.000 to 10.000, if you don't agree with me tell me why and let's discuss it. And yeah if someone doesn't delete albanian lies from this articles I will send pictures of Serbian baby Sava burned allive near prizren in 1999, Serbian baby slaughtered near Gnjilane, burned churches etc. and then ask yourselves who was ethnic cleansing who. Anyone who has at least little brain could see demographic cards from those years and you can clearly see that every year Clinton and NATO (USA) claimed that Serbs killed 500.000 albanians, more and more Serbs were killed, so less and less Serbs were those years in this Serbian province. --[Србија до Токија \(talk\)](#) 11:55, 10 December 2007 (UTC)

For anyone who is unaware, the above editor's username is a Chetnik propaganda slogan referring to Greater Serbia. His edits are not neutral, and should be reverted as a matter of course. [Davu.leon \(talk\)](#) 02:47, 11 December 2007 (UTC)

Regardless, the new numbers of Serbs and Roma who were killed or are missing is supported by the sources. However, I would like to see a source for 3-11,000 KLA members killed. Granted, the original number didn't have a source either, but we can't be throwing random numbers onto the page.

[Dchall1 \(talk\)](#) 04:23, 11 December 2007 (UTC)

Sorry I wasn't aware of any reliable source for 10,000 Serb civilians killed in 1998-99. Perhaps you could include a link to this? Thanks. [Davu.leon \(talk\)](#) 15:32, 12 December 2007 (UTC)

Upon re-reading your post, I wonder if you are in fact referring to the circa 1,000 figure as being sourced? If so, please ignore the preceding. [Davu.leon \(talk\)](#) 15:35, 12 December 2007 (UTC)

No, both the original 1,000 and the 3-11,000 were unsourced. I'd prefer to see a source for either one, but personally 11,000 sounds really high. [Dchall1 \(talk\)](#) 03:08, 13 December 2007 (UTC)

I just published a source, someone removed it, this page is vandalized pretty often! --[Србија до Токија \(talk\)](#) 08:18, 21 December 2007 (UTC)

Dchall, what is your problem. You want to say more Romas died than Serbs? LoL! I wanted to say that after albanians mostly Serbs died you removed it, even if it's a fact. I gave back number more than 3,200 only by KLA forces and please don't remove it. I stated more than 3,200 Serbs killed by terrorist "KLA" and there are names, when they died, and how they died for each of them, human rights watch has nothing like this so I think it should be removed.--[Србија до Токија](#) ([talk](#)) 08:23, 21 December 2007 (UTC)

I'm sorry, but HRW is kind of the standard, and its numbers are well-accepted by any number of other sources out there. 3.2k is so far at odds with the HRW number, I think we would need to see some confirmation other than from the Serbian government. The number of Roma who died in the conflict has nothing to do with this, by the way. Also, FYI, it's not vandalism when someone makes a change you disagree with. [Dchall1](#) ([talk](#)) 13:16, 21 December 2007 (UTC)

Säie 3. The whole article is slanted towards Serbs

"Then, in January 1998, the Western powers got a boost when first they installed Milorad Dodik to be Republika Srpska's prime minister, and then they got Milo Djukanovic installed as President of Montenegro despite serious election irregularities there".?

"A massive fight at the Jashari compound led to the deaths of 60 KLA and supporters in the compound".? The whole article reads as if it came directly from a pamphlet written by the government of Serbia. This will have to change, not just in tone but in substance..[Ferick](#) 17:36, 30 May 2006 (UTC)

60 KLA and supporters? I thought that most of the dead in that massacre were members of the family of Jashari family, exclude 4 adults, who were armed. This is one of the most ridiculous statements this article holds. [ilir pz](#) 20:34, 30 May 2006 (UTC)

This article holds more then one ridiculous statements.The whole thing is ridiculous![Ferick](#) 02:26, 31 May 2006 (UTC)

Ferick, not the whole thing is ridiculous, try to check it more carefully. There are facts that are represented here, and with a little more effort from all of us they can be improved significantly. Your constructive help is appreciated. [ilir pz](#) 13:00, 31 May 2006 (UTC)

The tone of the article is, so to speak, Serb-Friendly. [Ferick](#) 13:32, 31 May 2006 (UTC)

Ferick, could you please highlight what parts of the text/article are "Serb friendly".[Osli73](#) 11:02, 9 June 2006 (UTC)